

Vatten- och luftvård

Sammanfattning

I betänkandet behandlas 59 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2002 med avseende på vatten- och luftvårdspolitiska frågor. Inom området luftvård behandlar utskottet motioner om bl.a. det klimatstrategiska arbetet, handel med utsläppsrätter, miljövänliga drivmedel och fordon samt utsläpp av dioxin, flyktiga organiska ämnen m.m. Inom området för vattenvård behandlar utskottet motioner om politik för att skydda den marina miljön, oljeutsläpp från fartyg samt övergödning av vattendrag och kuster.

Utskottet avstyrker samtliga motioner bl.a. mot bakgrund av riksdagens nyligen antagna miljöpolitiska beslut om delmål och åtgärdsstrategier för de nationella miljökvalitetsmålen, lagstiftningsbeslut för att komma till rätta med utsläpp av olja och annat avfall från fartyg samt det omfattande arbete som pågår inom de behandlade områdena.

Till betänkandet har fogats 19 reservationer och 3 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	6
Bakgrund.....	6
Utfrågning.....	8
Utskottets överväganden.....	9
Klimatstrategiskt arbete.....	9
Drivmedel m.m.....	13
Fordon.....	16
Utsläpp av dioxin m.m.....	20
Politik för skydd av den marina miljön.....	23
Oljeutsläpp från fartyg m.m.....	27
Övergödning m.m.....	31
Reservationer.....	36
1. Svenska klimatmål (punkt 1).....	36
2. Handel med utsläppsrätter (punkt 2).....	36
3. Andra flexibla mekanismer (punkt 3).....	37
4. Miljökrav för flygbränslen (punkt 5).....	37
5. Alternativa drivmedel m.m. (punkt 6).....	38
6. Miljöklasser för drivmedel (punkt 8).....	38
7. Gröna certifikat för drivmedel (punkt 9).....	39
8. Svavelfri diesel (punkt 10).....	39
9. Miljöklassning av fordon m.m. (punkt 11).....	40
10. Entreprenadmaskiner (punkt 12).....	40
11. Dioxinutsläpp (punkt 14).....	41
12. Dioxinutsläpp (punkt 14).....	41
13. Utsläpp av flyktiga organiska ämnen (punkt 15).....	41
14. Marin miljö (punkt 17).....	42
15. Helsingforskommissionen (punkt 18).....	42
16. Utsläpp från fartyg m.m. (punkt 20).....	43
17. Lagstiftning mot avfallsutsläpp från fartyg (punkt 21).....	43
18. Övergödning och försurning (punkt 22).....	44
19. Övergödning och försurning (punkt 22).....	44
Särskilda yttranden.....	46
1. Svenska klimatmål (punkt 1).....	46
2. Avgaskrav för historiska fordon (punkt 13).....	47
3. Utsläpp från fartyg m.m. (punkt 20).....	47
Bilaga Förteckning över behandlade förslag.....	49
Motioner från allmänna motionstiden 2002.....	49

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Svenska klimatmål

Riksdagen avslår motion 2002/03:MJ428 yrkande 1.

Reservation 1 (c)

2. Handel med utsläppsätter

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:MJ315 yrkande 4 samt 2002/03: MJ420 yrkandena 9 och 10.

Reservation 2 (fp)

3. Andra flexibla mekanismer

Riksdagen avslår motion 2002/03:MJ428 yrkande 2.

Reservation 3 (m, c)

4. Beräkningsmetoder vid utsläpp

Riksdagen avslår motion 2002/03:N264 yrkande 8.

5. Miljökrav för flygbränslen

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:MJ289 och 2002/03:MJ310.

Reservation 4 (v, mp)

6. Alternativa drivmedel m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:MJ321, 2002/03:MJ360, 2002/03:MJ377 yrkandena 1 och 4 samt 2002/03:N307 yrkande 4.

Reservation 5 (m, fp, kd, c)

7. Miljövänliga drivmedel och konkurrenskraft

Riksdagen avslår motion 2002/03:Sk350 yrkande 1.

8. Miljöklasser för drivmedel

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:MJ413 och 2002/03:MJ468.

Reservation 6 (v, mp)

9. Gröna certifikat för drivmedel

Riksdagen avslår motion 2002/03:MJ418 yrkande 2.

Reservation 7 (v)

10. Svavelfri diesel

Riksdagen avslår motion 2002/03:T460 yrkande 2.

Reservation 8 (m, kd)

11. Miljöklassning av fordon m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:MJ214, 2002/03:MJ377 yrkande 6, 2002/03:MJ461 samt 2002/03:T466 yrkandena 29 och 30.

Reservation 9 (c)

12. Entreprenadmaskiner

Riksdagen avslår motion 2002/03:MJ230 yrkandena 1 och 2.

Reservation 10 (mp)

13. Avgaskrav för historiska fordon

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:T461 yrkande 3 och 2002/03:T467 yrkande 3.

14. Dioxinutsläpp

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:MJ270 yrkande 7, 2002/03:MJ419 yrkande 11 och 2002/03:MJ428 yrkande 26.

Reservation 11 (v)

Reservation 12 (kd, c)

15. Utsläpp av flyktiga organiska ämnen

Riksdagen avslår motion 2002/03:T464 yrkande 9.

Reservation 13 (kd)

16. Naturgas

Riksdagen avslår motion 2002/03:N268 yrkande 2.

17. Marin miljö

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:MJ269 yrkande 5 och 2002/03: MJ474.

Reservation 14 (m)

18. Helsingforskommissionen

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:MJ245 yrkandena 1 och 2 samt 2002/03:MJ339.

Reservation 15 (kd)

19. Vattenkvaliteten i Stockholmsområdet

Riksdagen avslår motion 2002/03:MJ262 yrkande 1.

20. Utsläpp från fartyg m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:MJ212 yrkande 3, 2002/03: MJ246, 2002/03:MJ313 yrkande 3, 2002/03:MJ426 yrkande 10 samt 2002/03:MJ491 yrkandena 2 och 4.

Reservation 16 (v)

21. Lagstiftning mot avfallsutsläpp från fartyg

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:MJ212 yrkandena 1 och 2, 2002/03:MJ290, 2002/03:MJ428 yrkande 25, 2002/03:MJ478 yrkande 3, 2002/03:MJ489 yrkande 11 samt 2002/03:MJ491 yrkande 3.

Reservation 17 (mp)

22. Övergödning och försurning

Riksdagen avslår motionerna 2002/03:MJ245 yrkande 3, 2002/03:MJ313 yrkande 2, 2002/03:MJ406 yrkandena 1 och 2, 2002/03:MJ420 yrkande 11 samt 2002/03:MJ422 yrkandena 18 och 19.

Reservation 18 (m)

Reservation 19 (fp)

23. Miljöundersökning av Vättern

Riksdagen avslår motion 2002/03:MJ417 yrkande 1.

Stockholm den 27 mars 2003

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Catharina Elmsäter-Svärd

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Catharina Elmsäter-Svärd (m), Sinikka Bohlin (s), Alf Eriksson (s), Lennart Fremling (fp), Rune Berglund (s), Rolf Lindén (s), Sven Gunnar Persson (kd), Kjell-Erik Karlsson (v), Christina Axelsson (s), Carina Ohlsson (s), Sverker Thorén (fp), Jan Andersson (c), Jan-Olof Larsson (s), Bengt-Anders Johansson (m), Christin Nilsson (s), Cecilia Widegren (m) och Gunnar Goude (mp).

Redogörelse för ärendet

Bakgrund

Våren 1999 godkände riksdagen med anledning av regeringens proposition Svenska miljömål ett system med 15 nationella miljö kvalitetsmål för det fortsatta miljöarbetet (prop. 1997/98:145, bet. 1998/99: MJU6, rskr. 1998/99: 183). Det övergripande syftet med miljö kvalitetsmålen är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta. De nationella miljö kvalitetsmålen omfattar bl.a. Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bra naturlig försurning, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet och slutligen Hav i balans samt levande kust och skärgård. På riksdagens begäran återkom regeringen åren 2001 och 2002 med förslag till delmål, åtgärder och strategier för att nå miljö kvalitetsmålen (Kemikaliestrategi för giftfri miljö, prop. 2000/01:65, bet. 2000/01: MJU15, rskr. 2000/01:269; Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier, prop. 2000/01:130, bet. 2001/02: MJU3, rskr. 2001/02:36 och Sveriges klimatstrategi, prop. 2001/02:55, bet. 2001/02: MJU10, rskr. 2001/02:163). Riksdagen godkände vad regeringen föreslagit och ersatte därmed de miljömål som riksdagen tidigare antagit inom ramen för miljöpolitiken.

Riksdagen behandlade dessutom under hösten 2000 en proposition om genomförande av Östersjöstrategin (prop. 1999/2000:133, bet. 2000/01: TU5, rskr. 15), vilken är benämningen på den gemensamma strategi som länderna runt Östersjön har enats om för att skydda miljön i Östersjöområdet från skadlig påverkan från fartyg. Strategin har utarbetats inom ramen för Helsingforskonventionen, vars syfte är att skydda Östersjöområdets marina miljö från föroreningar. Riksdagen beslutade enhälligt att bifalla regeringens förslag om vissa lagändringar som var nödvändiga för att genomföra strategin.

Som ett ytterligare led i genomförandet av Östersjöstrategin lämnade regeringen under våren 2001 en proposition med förslag till åtgärder mot förorening från fartyg (prop. 2000/01:139). Propositionen innehöll en rad förslag om lagändringar i syfte att förbättra möjligheterna att motverka, kontrollera och beivra olagliga utsläpp till sjöss av olja och andra skadliga ämnen. Vidare föreslogs skärpta bestämmelser i fråga om tillsyn och sanktioner för att genomföra Östersjöstrategin. Riksdagen beslutade att anta de föreslagna lagändringarna (bet. 2001/02: MJU4, rskr. 2001/02:81).

Riksdagen antog dessutom under hösten 2002 lagändringar med avseende på mottagning av avfall i hamnar (prop. 2001/02:181, bet. 2002/03: MJU3, rskr. 13) Härigenom genomfördes det s.k. mottagningsdirektivet (2000/59/EG). Genom beslutet infördes en bestämmelse om möjlighet att hindra ett fartyg som i närmast föregående hamn inom EES inte fullgjort den obligatoriska avfallslämningen från att avgå från svensk hamn.

Med anledning av ett nyligen inträffat fartygshaveri utanför den spanska kusten med omfattande oljeläckage som följd och mot bakgrund av de kraftigt ökande oljetransporterna på Östersjön behandlade riksdagen år 2002 ett antal motioner i ämnet. Riksdagen gav därvid regeringen till känna att regeringen så snart som möjligt hos FN:s sjöfartsorganisation IMO skulle ansöka om att svenskt vatten i Östersjön skall få status som särskilt känsligt havsområde samt att regeringen ytterligare bör påskynda arbetet inom Helcom för att även övriga länder i Östersjöregionen skall kunna få sina vatten klassade som särskilt känsliga havsområden (bet. 2002/03:MJU6, rskr. 2002/03:97).

Regeringen tillsatte i juli 2002 en kommission, Havsmiljökommissionen (dir. 2002:102), för att göra en sammanfattning av kunskapsläget, såväl nationellt som regionalt, avseende miljötillståndet i Sveriges kust- och havsområden både i Östersjön och i Västerhavet. Kommissionen fick även i uppgift att utforma övergripande strategier på kort och lång sikt samt föreslå åtgärder som kan bryta den pågående negativa utvecklingen i havsmiljön så att de tre miljömålen Hav i balans samt levande kust och skärgård, Giftfri miljö och Ingen övergödning kan nås till år 2020.

Som ett led i arbetet med luftvården under senare år presenterade regeringen under år 2001 förslag till en ny lag om motorfordons avgasrening och motorbränslen (prop. 2001/02:31). Förslaget föranleddes främst av behovet av att anpassa den svenska lagstiftningen om bilavgaser till de nya EG-rättsliga regler som numera gäller på området. De dittillsvarande reglerna i miljöbalken om motorbränslens indelning i miljöklasser och förbud mot saluförande av sådana bränslen som inte uppfyllde baskraven inom EU överfördes därmed till den nya lagen. Eftersom systemet med miljöklasser är kopplat till skattelagstiftningen föreslogs dessutom följdändringar i fordonsskattelagen (1988:327) och lagen (1994:1776) om skatt på energi. Riksdagen antog samma år regeringens förslag (bet. 2001/02:MJU6, rskr. 2001/02:82)

Med anledning av Förenta nationernas miljöprogram (UNEP) från år 1997 utarbetade strategi för att eliminera eller reducera långlivade organiska föroreningar, inleddes ett förhandlingsarbete för en global konvention för begränsning av användning och utsläpp av ett antal långlivade organiska ämnen eller ämnesgrupper (POP). Förhandlingsarbetet ledde till att en konvention antogs vid en konferens i Stockholm i maj 2001, den s.k. Stockholmskonventionen. Denna konvention syftar till att förhindra skadlig påverkan av långlivade organiska föroreningar på människors hälsa och miljön genom att förbjuda, avveckla eller begränsa användning och produktion samt att minimera eller där så är möjligt eliminera utsläpp av oavsiktligt bildade biprodukter. Initialt omfattar konventionen tolv ämnen eller ämnesgrupper, vilka samtliga redan var förbjudna eller strängt reglerade i Sverige. I mars 2002 antog riksdagen regeringens förslag om tillträde till Stockholmskonventionen (prop. 2001/02:79, bet. 2001/02:MJU14, rskr. 2001/02:186).

I maj 2002 behandlade riksdagen dessutom regeringens skrivelser 2001/02:50 Hållbara Sverige – uppföljning av åtgärder för en ekologiskt hållbar utveckling samt 2001/02:172 Nationell strategi för hållbar utveckling

jämte ett stort antal motioner. I skrivelsen om hållbar utveckling lyfte regeringen fram ett antal strategiska kärnområden som viktiga för det fortsatta arbetet med hållbar utveckling. Regeringen anförde därvid att för att uppnå de uppställda nationella miljö kvalitetsmålen behövs det effektiva styrmedel för genomförande, indikatorer för uppföljning och, inte minst, ett brett deltagande från hela samhället. Frågor av stor vikt i arbetet med vatten- och luftvård kom därvid att behandlas av utskottet.

Utfrågning

Utskottet har i ärendet anordnat utfrågning med företrädare för Havsmiljökommissionen.

Utskottets överväganden

Klimatstrategiskt arbete

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker ett motionsyrkande (c) om att höja den svenska ambitionen i klimatarbetet med hänvisning till den långsiktiga klimatpolitiska strategi riksdagen tidigare antagit. Vidare avstyrker utskottet tre motioner (m, fp) om handel med utsläppsrätter, eftersom frågan är under beredning. Utskottet avstyrker dessutom ett motionsyrkande om andra flexibla mekanismer med hänvisning till riksdagens tidigare ställningstagande i frågan. Utskottet anser därmed att motionen är tillgodosedd. Slutligen avstyrker utskottet ett motionsyrkande (fp) om beräkningsmetoder vid utsläpp.

Motionerna

I motion MJ428 (c) yrkande 1 anförs att regeringens mål att minska utsläppen av växthusgaser med minst 4 % fram till perioden 2008–2012 enligt preliminära siffror från Naturvårdsverket och SCB redan är uppnådd. I tidigare sammanhang har Centerpartiet föreslagit en höjd ambitionsnivå där ytterligare 2 % minskning av växthusgasutsläppen skall eftersträvas. Det är viktigt att Sverige intar en stark position för att driva klimatarbetet vidare internationellt och sätter nya och högre mål i klimatarbetet.

I tre motionsyrkanden, MJ315 (fp) yrkande 4 samt MJ420 (m) yrkandena 9 och 10, förespråkas ett införande av ett system med handel med utsläppsrätter.

Motion MJ428 (c) yrkande 2 behandlar frågan om flexibla mekanismer och kolsänkor. Motionärerna anser att flexibla mekanismer och upptag i kolsänkor är viktiga verktyg i klimatarbetet genom att dessa kan nyttjas som komplement till andra styrmedel för att höja ambitionen.

I motion N264 (fp) yrkande 8 anförs att granskning av den officiella statistiken av utsläpp ger vid handen att de koldioxidutsläpp som genereras vid elproduktion i utländska kolkraftverk inte kommer med i statistiken om elen exporteras till Sverige. Den bokförs inte heller i den svenska statistiken eftersom vi inte räknar koldioxidutsläpp på importerad el. Regeringen bör ändra sina beräkningsmetoder så att även dessa utsläpp blir synliga i statistiken.

Utskottets ställningstagande

När det gäller motion MJ428 (c) yrkande 1 om målen för det svenska klimatarbetet vill utskottet hänvisa till vad utskottet anförde i samband med att regeringen i proposition Sveriges klimatstrategi (prop. 2001/02:55) presenterade en rad delmål och åtgärdsstrategier för det nationella miljö kvalitetsmålet

Begränsad klimatpåverkan (bet. 2001/02:MJU10). Utskottet anförde att regeringens förslag om ett reduktionsmål skall ses mot bakgrund av riksdagens beslut om att koldioxidutsläppen från fossila bränslen år 2000 skall stabiliseras på 1990 års nivå för att därefter minska (prop. 1992/93:179, bet. 1992/93:JoU19, rskr. 1992/93:361). Det av regeringen föreslagna målet, vilket riksdagen också kom att anta, innebär att utsläppen för Sverige av de sex växthusgaserna som ett medelvärde för perioden 2008–2012 skall vara minst 4 % lägre än utsläppen år 1990. Utsläppen skall räknas som koldioxidkvivalenter och omfatta de sex växthusgaserna enligt Kyotoprotokollets och IPCC:s (Intergovernmental Panel on Climate Change) definitioner. Som regeringen också påpekade i propositionen skall utsläppsvärdena normalårskorrigeras för att underlätta det svenska klimatarbetet mellan åren med avseende på variationer i temperatur och nederbörd. Utskottet anförde att en långsiktig politik bäddar för att omställningen kan ske med bibehållen stabilitet i samhällsutvecklingen så att hänsyn kan tas till det kapital som är bundet i dagens infrastruktur. Det är därför, anförde utskottet, viktigt med klara och stabila mål för hållbar utveckling. Utskottet instämde vidare i regeringens uppfattning att genom att ytterligare skärpa det nationella målet, jämfört med det åtagande som överenskommit i EU:s preliminära interna bördefördelning för åren 2008–2012, vilken innebär en ökning med 4 % relativt med 1990 års nivå, understryks vikten av att tidigt söka möta den utmaning som hotet om klimatförändringar utgör. Den klimatstrategi som riksdagen antagit utgör en ambitiös och långsiktig strategi med flera uppföljningsstationer, vilken utskottet inte finner skäl att nu ompröva. Utskottet avstyrker därför motion MJ428 (c) yrkande 1.

EG-kommissionen har till Europaparlamentet och rådet lagt fram förslag till direktiv om system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom gemenskapen (KOM [2001] 581). Förslaget innebär att direktivet på sikt skall omfatta samtliga de växthusgaser som tas upp i det protokoll till FN:s ramkonvention om klimatförändringar som antogs vid konventionens tredje partsmöte i Kyoto år 1997 (Kyotoprotokollet). I en första fas, åren 2005–2007, omfattar systemet dock enbart koldioxidutsläpp. Direktivförslaget innefattar utsläpp av växthusgaser från kraft- och värmeverk med en tillförd effekt som överstiger 20 MW, samt energiintensiv industri. Detta motsvarar 46 % av EU:s totala koldioxidutsläpp. Enligt förslaget kan det antal sektorer som omfattas av handeln ändras vid en framtida översyn av direktivet. Kommissionen föreslår att systemet skall vara obligatoriskt och att medlemsstaterna delar ut utsläppsrätterna gratis till de deltagande anläggningarna för perioden 2005–2007. Syftet är att ge lika villkor för konkurrensutsatt industri i medlemsstaterna. Kommissionen kommer att göra en översyn av erfarenheterna av direktivet och på grundval av detta föreslå eventuella förändringar och lämna en rapport om detta senast den 30 juni 2006. Förslaget genomgick en första läsning i parlamentet i oktober 2002, och rådet antog en gemensam ståndpunkt i december 2002. En andra läsning i parlamentet är att vänta under våren 2003. För svenskt vidkommande vill utskottet hänvisa till vad regering-

en i skrivelsen till riksdagen angående Barsebäck aviserade om övergripande riktlinjer för det fortsatta arbetet (skr. 2000/01:15). Den 5 juli 2001 beslutade regeringen att ge näringsministern i uppdrag att tillsätta en parlamentarisk delegation i syfte att föreslå ett system och regelverk för Kyotoprotokollets flexibla mekanismer (N 2001:08). Utredningen koncentrerar sig därvid på en implementering av ett EU-förslag härom. Kommitténs förslag planeras att överlämnas till regeringen den 30 april 2003. Enligt direktiven skall delegationen vidare bistå regeringen i utformningen av kriterier för klimatprojekt inom ramen för gemensamt genomförande och mekanismen för ren utveckling samt på regeringens begäran yttra sig över Energimyndighetens förslag till klimatprojekt. Denna del av uppdraget skall pågå fram till den 31 december 2004. Delegationen skall följa och ta hänsyn till de internationella förhandlingarna samt dessutom utfallet av det europeiska klimatförändringsprogrammet (ECCP), EG-kommissionens och rådets direktivförslag om handel med utsläppsrätter (KOM[2001] 581 slutlig), det nordiska arbetet samt Östersjösamarbetet. Det arbete som pågår för att få till stånd ett system för handel med utsläppsrätter innebär enligt utskottets förmenande att motionerna MJ315 (fp) yrkande 4 samt MJ420 (m) yrkandena 9 och 10 är tillgodosedda. Utskottet avstyrker därför motionerna.

I samband med propositionen om Sveriges klimatstrategi uttalade utskottet att utskottet delade regeringens uppfattning att användningen av flexibla mekanismer kan bidra till att ytterligare reducera utsläppen för Sverige. Utskottet ansåg dessutom att de flexibla mekanismerna skulle kunna stimulera ett ökat engagemang från marknaden, genom att svenska företag får drivkraft att handla och investera. Sverige har jämfört med många andra industriländer kommit långt när det gäller minskning av utsläppen av koldioxid, vilket innebär att marginalkostnaden för begränsning av koldioxidutsläpp är högre än för många andra industriländer. Användningen av Kyotoprotokollets flexibla mekanismer skulle därför kunna minska kostnaderna för åtagandena betydligt. Utskottet ansåg därför i likhet med vad regeringen anförde att det finns skäl att vid den kontrollstation som sattes till år 2004, som komplement, överväga ett mål som innefattar de flexibla mekanismerna. Utskottet framhöll emellertid att upptag i kolsänkor endast innebär en tidsbegränsad lagring av kol. Det upplagrade kolet släpps förr eller senare ut i form av koldioxid, t.ex. till följd av avverkning, insektsangrepp, sjukdomar eller skogsbränder. Utskottet ansåg därför i likhet med regeringen att aktiviteter som syftar till att öka upptaget av växthusgaser i kolsänkor i första hand har betydelse för att vinna tid i strävan efter att reducera koncentrationen av växthusgaser i atmosfären. Detta har riksdagen vid tidigare tillfälle konstaterat (se bl.a. prop. 1992/93:179, bet. 1992/93:JoU19, rskr. 1992/93:361). En grundförutsättning är också att det råder klarhet från vetenskaplig synpunkt om vilka effekter olika åtgärder syftande till ökat koldioxidupptag har samt att man utifrån detta kan utveckla styrimedel som kan integreras i de politikområden som berörs. Åtgärder för att öka eller vidmakthålla kolupptaget i sänkor kan komma att stå i konflikt med natur- och kulturmiljövårdsintressen såsom skydd av biolo-

gisk mångfald, liksom utvecklingen av biobränslen. Likaså kan en politik för främjande av kolsänkor påverka andra viktiga samhällsintressen, såsom skogsnäringens konkurrenskraft. Politiken bör därför utformas så att den integreras med miljö-, jordbruks- och skogsbruks-, kultur- och allmänpolitiska hänsyn på ett sätt som bidrar till ett mer uthålligt skogs- och jordbruk. Utskottet vill i sammanhanget hänvisa till den parlamentariska delegation som tillsats för att föreslå ett system för Kyotoprotokollets flexibla mekanismer (N 2001:08) och vars förslag beräknas bli presenterade i månadsskiftet april/maj 2003. Utskottet anser att motion MJ428 (c) yrkande 2 är tillgodosedd med det anförda. Motionen i behandlad del avstyrks.

När det gäller motion N264 (fp) yrkande 8 om beräkningsmetoder vid utsläpp vill utskottet anföra följande. I motionen hävdas att koldioxidutsläpp som genereras vid elproduktion i utländska kolkraftverk inte kommer med vare sig i det exporterande eller i det importerande landets utsläppsstatistik. Denna uppfattning synes enligt utskottet vila på ett missförstånd. I Kyotoprotokollet föreskrivs en klar och verifierbar rapportering av utsläpp av växthusgaser. EU har därvid gjort ett gemensamt åtagande om utsläppsminskningar om 8 % jämfört med 1990 års utsläppsnivå. Som regeringen påpekar i propositionen om Sveriges klimatstrategi (prop. 2001/02:55 s. 114 och 128 f.) innebär åtagandena om rapportering och granskning krav på ett nationellt system för rapportering av utsläpp. Ett sådant system, eller rutin, är grundförutsättningen för att kunna efterleva protokollet. Förhandlingsfrågorna omfattar utformning och omfattning av nödvändig information från parterna, samt hur denna information skall granskas för att säkerställa riktigheten i informationen. Rapporteringen är nödvändig för att parten skall kunna visa ett uppfyllande av förpliktelsen att minska eller begränsa utsläppen av växthusgaser och för att kunna styrka sin rätt att sälja överskott av tilldelad mängd utsläppskrediter jämfört med åtagandena enligt protokollet. Uppfattningen i motionen torde ha sin grund i att Danmark i samband med att EU:s medlemsstater fördelade utsläppsminskningarna enligt Kyotoprotokollet inbördes hävdade att landet år 1990 hade haft en särskilt hög elexport och att landets utsläpp till följd av produktion av exporterad el det året inte fullt ut skulle ligga till grund för det danska utsläppsåtagandet. Enligt den danska uppfattningen skulle dessa utsläpp i stället redovisas av importlandet. Danmarks förslag hade emellertid inte framgång på denna punkt, och landet har att följa samma beräkningsmetoder som övriga EU-länder. Danmarks officiella statistik skall således ta med alla koldioxidutsläpp som sker i Danmark även om de avser produktion av el som exporteras från Danmark. När det gäller rapportering av de svenska utsläppen vill utskottet hänvisa till miljömålsrådets uppgift att svara för insamling, bearbetning, sammanställning och kvalitetsgranskning av utsläppsstatistik för årlig rapportering till regeringen och underlag för en mer omfattande utvärdering vart fjärde år samt att sammanställa underlag till internationell rapportering. Utskottet avstyrker motion N264 (fp) yrkande 8.

Drivmedel m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker två motioner (v, mp) om att införa miljökrav på flygbränslen med hänvisning bl.a. till att sådant bränsle är under utveckling. Vidare avstyrker utskottet nio motionsyrkanden (kd, v, c, mp) om bl.a. miljöklassning av bränslen med hänvisning till tidigare riksdagsuttalanden och till att frågan är under utredning. Utskottet avstyrker slutligen ett motionsyrkande (kd) om svavelfri diesel i avvaktan på det arbete som pågår.

Motionerna

Enligt motion MJ289 (v) bör regeringen inleda en process för att kunna ställa relevanta miljökrav på flygbränslen som tankas inom landet. Motionärerna anser vidare att regeringen även bör ta initiativ på Europeanivå och internationellt för att få i gång en process för miljövänligare flygbränslen. Samma uppfattning framförs i motion MJ310 (mp).

Motionärerna i motion MJ321 (kd) lyfter fram nödvändigheten av att satsa på alternativa drivmedel. De anser att det är hög tid att regeringen tar vara på de möjligheter som alternativa bränslen ger, t.ex. inblandning av etanol i bränslet för redan befintliga motorer. Samma yrkande framförs i motion MJ360 (kd). I motion MJ377 (kd) framförs vikten av att fordon och transportsystem miljöanpassas i så stor utsträckning som möjligt. Motionärerna anser också att det är viktigt att forskningen på olika bränslen som kan ersätta dagens fossila bränslen fortsätter. Målet bör enligt motionärerna vara att till år 2020 halvera användningen av fossila drivmedel inom transportsektorn (yrkande 1). I motionen behandlas också frågan om låginblandning av etanol. Motionärerna anför att en introduktion av biobränsle lämpligen kan ske genom låginblandning av största möjliga halt, som kan klaras utan modifieringar i befintliga motorer. Detta skulle enligt dem ge en marknad för inhemsk produktion i stor skala. Därmed skulle förutsättningarna för en introduktion av fordon med ren alkoholdrift och för bilar som kan drivas med olika bränsleblandningar gynnas (yrkande 4). Samma uppfattning kommer till uttryck i motion N307 (kd) yrkande 4. Enligt motion Sk350 (c) yrkande 1 bör regeringen målmedvetet arbeta för en övergång till miljövänliga drivmedel genom att göra dem konkurrenskraftiga prismässigt. För att de miljövänliga alternativen skall vara konkurrenskraftiga krävs enligt motionärerna forskning, direkta subventioner och bidrag. I motion MJ468 (mp, c) föreslår motionärerna nya miljöklasser för att stimulera utvecklingen av renare drivmedel och bränslen. Samma yrkande återfinns i motion MJ413 (v). Enligt motionärerna är det önskvärt att man ser över möjligheten att utvidga miljöklasssystemet till att även omfatta eldningsolja liksom bränslen för fartyg och flygplan. I motion MJ418 (v) yrkande 2 föreslås att introduktionen av förnybara drivmedel påskyndas genom bl.a. införande av gröna certifikat för drivmedel.

Den svenska åkerinäringens miljöambitioner skall enligt motion T460 (kd) yrkande 2 premieras, inte bestraffas. Enligt motionärerna har regeringen misslyckats med att föra en näringspolitik för åkarna som gör att säkerhet och miljötänkande ökar konkurrenskraften. Ett exempel på detta är regeringens höjningar av dieselskatten de senaste åren. Det har enligt motionärerna enbart lett till fler utländska lastbilar i Sverige med sämre diesel och följaktligen ökad belastning på miljön. Regeringen bör verka för att svavelfri diesel snart blir standard inom hela EU.

Utskottets ställningstagande

När det gäller kravet i motionerna MJ289 (v) och MJ310 (mp) om att införa miljökrav på flygbränslen vill utskottet framhålla att sådana bränslen inte finns att tillgå kommersiellt ännu utan är under utveckling. Sverige spelar här en viktig roll bl.a. genom att ett svenskt företag, Oroboros AB, sedan år 2001 tillsammans med Chalmers tekniska högskola och Lunds tekniska högskola bedrivit forskning för att utveckla ett syntetiskt flygbränsle framställt ur biomassa. Drivmedlet är framtaget, och en rapport häröver överlämnades till Energimyndigheten i december 2002. Företaget avser att under våren söka statlig finansiering för perioden 2003 och 2004 för att utprova bränslet mot olika miljökrav (motortester, toxicitetstester m.m.). Avsikten är att inleda utprovningen under sommaren/hösten 2003. Utskottet ser med intresse på den fortsatta utvecklingen av detta projekt. I sammanhanget vill utskottet dessutom framhålla att EG-kommissionen år 2000 i ett meddelande till bl.a. rådet och Europaparlamentet presenterade resultaten från en oberoende studie om vilka effekter en skatt på kommersiellt flyg kan komma att få (Beskattning av bränsle för luftfartyg (KOM[2000] 110 slutlig). Kommissionen anser att dess förslag om att tillåta medlemsstaterna att på frivillig basis beskatta bränsle som används för inrikesflygningar eller, genom bilaterala överenskommelser, för flygningar inom gemenskapen samt att internationellt arbeta för att en sådan skatt införs globalt är berättigat och bör antas. Kommissionen rekommenderar medlemsstaterna att i nära samarbete med kommissionen och inom ramen för ICAO intensifiera arbetet för att skatt på flygbränsle eller andra instrument med liknande verkan skall införas globalt. Enligt utskottets mening torde en global beskattning av flygbränsle öppna möjligheterna för en effektiv miljöstyrning. Med hänvisning till det anförda anser utskottet inte att riksdagen bör vidta några åtgärder med anledning av motionerna MJ289 (v) och MJ310 (mp). Utskottet avstyrker därför motionerna.

Utskottet har tidigare föreslagit att regeringen bör genomföra en översyn av miljöklassningen av bensin och dieselolja och kriterierna för de olika miljöklasserna. Med anledning av utskottets förslag har riksdagen också i juni 2001 gett regeringen i uppdrag att se över miljöklassningen av bensin och dieselolja (bet. 2000/01:MJU16, rskr. 2000/01:270). Enligt utskottet borde en sådan översyn inriktas på ett system som inte missgynnar utvecklingen av alternativa eller mer miljövänliga drivmedel. Utskottet framhöll dessutom att i den mån gällande bestämmelser inom EU skulle motverka en sådan utveckling

ing utskottet förutsatte att regeringen verkar för en förändring av regelverket. Naturvårdsverket har i enlighet härmed erhållit regeringens uppdrag att göra denna översyn. Naturvårdsverket avser att redovisa uppdraget i månadsskiftet april/maj 2003. Utskottet anser att Naturvårdsverkets redovisning och den påföljande beredningen därav bör avvaktas innan riksdagen vidtar några åtgärder med anledning av frågan. Utskottet avstyrker därför motionerna MJ321 (kd), MJ360 (kd), MJ377 (kd) yrkandena 1 och 4, MJ413 (v), MJ418 (v) yrkande 2, MJ468 (mp, c), N307 (kd) yrkande 4 och Sk350 (c) yrkande 1.

Det s.k. Auto/Oil-direktivet (direktiv 98/70/EG) är under revidering. I samband härmed har EG-kommissionen föreslagit (KOM[2001] 241) att kraven på svavelhalten i bensin och diesel till vägfordon skärps. Svavelfritt bränsle, högst 10 ppm S, skall enligt förslaget införas år 2009. För andra ämnen än svavel har kommissionen dock ännu inte föreslagit några skärpningar. Avsikten är att direktivet utvidgas så att det även skall omfatta diesel till arbetsmaskiner. För sådan diesel är förslaget att den högsta tillåtna svavelhalten skall vara 2 000 ppm fram till den 1 januari 2008, varefter kravet skärps till 1 000 ppm. Medlemsstaterna skall dock ha rätt att begära att svavelhalten skall vara högst 500 ppm eller på samma nivå som fastställts för övriga dieselbränslen. Utgångspunkten för den svenska positionen har varit att införandet av renare bränslen skall utgå från vad som behövs för att utnyttja den fulla potentialen hos ren och energieffektiv teknik i alla de applikationer som detta direktiv påverkar. Mot den bakgrunden borde införandet av svavelfria bränslen till vägfordon tidigareläggas till år 2008. Dieselbränslena till arbetsmaskiner borde vara desamma som till bilar. I syfte att minska utsläppen av cancerframkallande ämnen bör halten av polyaromatiska ämnen i diesel sänkas från den nuvarande nivån 11 %. Ett realistiskt värde är 5 %. Därutöver borde Sverige verka för att den tillåtna högsta inblandningen av etanol i bensin höjs från 5 till 10 % (se 2001/02:FPM17). Ändringsdirektivet bereds för närvarande, och enligt vad utskottet erfarit beräknas det presenteras under våren 2003. Utskottet vill i detta sammanhang även framhålla att EG-kommissionen i november 2001 presenterade två förslag som berör alternativa drivmedel (KOM[2001] 547). Ett förslag handlar om en strategi som förbinder medlemsländerna att kvotera in vissa andelar biobränslen. Målet är att ersätta 20 % av all bensin och diesel till år 2020. Som delmål anges 2 % år 2005 och 5,75 % år 2010. Detta förslag är under behandling (andra läsningen) och resultat av denna kan väntas under våren 2003. Vidare finns ett förslag om gemensamma regler för beskattning (skattereduktion) av alternativa drivmedel. Detta förslag bereds tillsammans med ett större energiskattedirektiv. Arbetet med energiskattedirektivet har pågått under flera år, och det är enligt vad utskottet erfarit för tidigt att ange något datum för beslut om detta förslag. Frågan var emellertid uppe i Ekofinrådet i december 2002 och januari 2003. En diskussion om frågorna hölls också i Ekofinrådet i februari 2003. Det anförda innebär enligt utskottets mening att motion T460 (kd) yrkande 2 bör avslås i avvaktan på det fortsatta arbetet. Utskottet avstyrker således motionen.

Fordon

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker ett yrkande (s) om miljöklassning av bilar med hänvisning till ett tidigare riksdagsuttalande och till en pågående utredning. Vidare avstyrker utskottet fyra motionsyrkanden (kd, c, mp) om mål för miljövänligare bilar m.m. Utskottet hänvisar i det sammanhanget till att syftet med yrkandena är tillgodosett genom det arbete som pågår på området. Utskottet avstyrker vidare två motionsyrkanden (mp) med miljökrav på entreprenadmaskiner. Slutligen avstyrker utskottet två motionsyrkanden (kd, c) om avgaskrav för historiska fordon med hänvisning till att motionerna är tillgodosedda.

Motionerna

Regeringen bör enligt motion MJ461 (s) ge berörd myndighet i uppdrag att utarbeta hårdare krav för bilarnas miljöklassning samt se över beskattningen av moderna dieselbilar.

Tidigare erfarenheter, exempelvis från utmönstringen av den blyade bensinen, visar enligt motion T466 (c) att marknadsekonomins styrmekanismer är ett effektivt sätt att stimulera en miljövänlig teknikutveckling. Med sådana mekanismer skulle miljömålen dessutom lättare kunna uppnås samtidigt som fordonsindustrin i Sverige och Europa skulle kunna förbättra sin konkurrenskraft i en situation där miljöanpassade produkter blir alltmer efterfrågade. Ett rimligt mål borde vara att liksom Kalifornien ställa upp ett konkret mål att senast år 2005 minst 10 % av de fordon som säljs skall vara nollemissionsfordon (yrkande 29). För att ytterligare stimulera utvecklingen har Centerpartiet föreslagit att en borte gräns för fossilbränsle drivna fordon sätts till omkring 2015–2020. En sådan målsättning kan stimulera biltillverkarna till att ta fram nya alternativa tekniker. Den politiska viljeinriktningen måste vara tydlig och långsiktig för att biltillverkare och andra branscher som berörs av en sådan målsättning skall våga investera i dyr produktutveckling m.m. (yrkande 30). En liknande uppfattning framförs i motion MJ214 (mp) om att utreda och sätta upp mål för införandet av avgasfria bilar i Sverige, med en nollvision som slutmål. Enligt motionärerna bör man sätta upp mål för att få avgasfria bilar. En utredning bör få i uppgift att ta fram olika delmål för när de stora tillverkarna i bilbranschen skall kunna leverera bilar som är bränslesnåla och inte släpper ut avgaser. Strävan bör vara en nollvision inom t.ex. tio år och däremellan delmål i procent av bilparken. Enligt motion MJ377 (kd) yrkande 6 bör lagstiftning och regler på ett bättre sätt än i dag gynna utveckling av ny teknik, forskning samt försök med alternativa bränslen. Det bör vara en större differens mellan miljövänliga och miljöstörande alternativ.

Det vore enligt motion MJ230 (mp) önskvärt att få fram miljövänliga drivmedel för entreprenadfordon. Detta skulle också branschen vinna på.

Branschen borde dessutom åläggas att minska sina utsläpp av kväveoxider (yrkande 1). Enligt motionen bör dessutom utfärdas tomgångsregler för entreprenadmaskiner (yrkande 2).

Två motioner tar upp frågan om undantag från avgasgrav för historiska fordon. I motionerna T461 (kd, c) yrkande 3 och T467 (c) yrkande 3 anförs att allt hårdare avgaskrav införts sedan 1970-talet. Avgaskraven som i dag tillämpas på de historiska fordonen är från år 1976, med vissa skärpningar. De gäller även retroaktivt, varför några få äldre bilmodeller har stora problem att klara dem. Undersökningar från en miljökonferens år 1997 visar enligt motionärerna att de historiska samlarfordonen utgör en försvinnande liten del, ca 1 promille, av den totala trafiken. Mot bakgrund av det föreslår motionärerna att ett generellt undantag från avgaskraven införs för fordon som är 30 år eller äldre.

Utskottets ställningstagande

I propositionen Vidareutveckling av systemet med miljöklasser för fordon m.m. (prop. 1995/96:6) uttalade regeringen att det på sikt skulle vara möjligt att införa krav i fråga om bl.a. koldioxid i miljöklasssystemet. Utsläpp av koldioxid regleras inte i EG:s bilavgasdirektiv eller de svenska bilavgasreglerna, men arbete för att minska utsläppen av koldioxid pågår inom EU. I kommittédirektiven (2001:12) om en översyn av vägtrafikbeskattningen anges bl.a. att utredaren skall göra en översyn av möjligheterna att differentiera fordonskatten med hänsyn till ett fordon utsläpp av koldioxid, varvid även bilarnas transportkapacitet skall beaktas. Resultatet av utredningen skall presenteras senast vid utgången av år 2003. Regeringen har tidigare också gett Statens naturvårdsverk i uppdrag att utveckla miljöklasssystemet främst med avseende på hur parametern koldioxid skall beaktas i systemet. Naturvårdsverkets uppdrag redovisades till regeringen i juni 2001 (dnr M2001/2928/Mk). Denna rapport har sedermera överlämnats till Vägtrafikskatteutredningen. Utskottet anser att den fortsatta utvecklingen inom EU vad gäller kriterier för miljövänligare bilar är av stor betydelse för utvecklingen av miljöklasssystemet. I avvaktan på det redovisade arbetet är utskottet inte berett att föreslå ytterligare ändringar i miljöklasssystemet. Motion MJ461 (s) avstyrks därmed.

I budgetpropositionen för år 2001 (prop. 2000/01:1, finansplanen s. 228 f.) uttryckte regeringen avsikten att stimulera en frivillig introduktion i förtid av fordon och arbetsmaskiner som uppfyller EU:s framtida avgaskrav med hjälp av ekonomiska och andra styrmedel. I budgetpropositionen för år 2002 (prop. 2001/02:1 finansplanen s. 201) presenterade regeringen mot bakgrund härav en strategi för skattenedsättning för alternativa drivmedel för motorfordon. Skattenedsättning skall ske dels via pilotprojekt, för vilka medges befrielse från både energi- och koldioxidskatt, dels genom generell koldioxidskattebefrielse med stöd av ett beslut enligt artikel 8.4 i mineraloljedirektivet (rådets direktiv 92/81/EEG om harmonisering av strukturerna för punktskatter på mineraloljor). En ekonomisk ram för skattestrategin är satt till 900 000 000

kr. För närvarande pågår notifiering av förslaget och avsikten är att det skall träda i kraft år 2004. I sammanhanget bör också framhållas att sedan januari 2002 är bl.a. el- och hybridfordon befriade från fordonskatt under de fem första åren för att stimulera införandet av fordon med låga utsläpp (prop. 2001/02:45, bet. 2001/02:SkU12). Dessutom har sådana bilar t.o.m. beskattningsåret 2005 ett 40 % lägre förmånsvärde än motsvarande konventionella bilar. För vissa andra fordon avsedda för alternativa drivmedel är förmånsvärdet sänkt med 20 %. Riksskatteverket har fått i uppdrag att i samarbete med Naturvårdsverket och Vägverket utvärdera effekterna av detta beslut. Den utvärderingen slutredovisas vid halvårsskiftet 2005. Utskottet vill slutligen framhålla att regeringen i skrivelsen Hållbara Sverige – uppföljning av åtgärder för en ekologiskt hållbar utveckling (2001/02:50 s. 53) uttryckt vilja att arbeta för ett samlat program för teknisk utveckling, demonstration och införande av nya lösningar inom transportpolitiken. Programmet bör enligt skrivelsen främja utveckling och kunskapsuppbyggnad inom områdena fordonsteknik, bränslen och emissioner, byggande av energieffektiva, ekologiskt hållbara system samt användningen av IT inom transportsystemet. Programmet bör genomföras inom ramen för Vägverkets sektorsansvar. Den svenska bilindustrin arbetar med att miljöanpassa fordonen. Kunskap om teknik och organisatoriska lösningar som kan bidra till en hållbar utveckling är viktiga konkurrensfaktorer. Många av världens ledande fordonstillverkare satsar i dag stora resurser på att skapa konkurrensfördelar genom att tidigt kunna erbjuda bränslesnålare eller alternativt drivna fordon. Ett samarbete mellan staten och näringslivet kan bidra till utvecklingen av framtidens teknik. Som ett led i detta samarbete pågår ett samarbete mellan staten och fordonsindustrin med sikte på att utveckla ny och miljövänlig fordonsteknik. Samarbetet innebär att upp till 1 800 miljoner kronor satsas gemensamt under perioden 2000 till 2005, varav den statliga finansieringen kommer att uppgå till maximalt 500 miljoner kronor. Industrin bidrar således med ca 1 300 miljoner kronor. Programmet omfattar områden såsom avancerad förbränningsteknik, hybridfordon och bränslecellsteknik, viktreduktion samt allmän kompetensförsörjning. Utskottet utgår från att det omfattande arbete som pågår på detta betydelsefulla område kommer att främja en utveckling mot miljövänligare fordon. Utskottet anser därför att syftet med motionerna MJ214 (mp), MJ377 (kd) yrkande 6 samt T466 (c) yrkandena 29 och 30 är tillgodosett. Utskottet avstyrker motionerna i berörda delar.

Inom EU regleras avgaskraven för arbetsmaskiner i Europaparlamentets och rådets direktiv 97/68/EG av den 16 december 1997 om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om åtgärder mot utsläpp av gas- och partikel-formiga föroreningar från förbränningsmotorer som skall monteras i mobila maskiner som inte är avsedda att användas för transporter på väg, det s.k. arbetsmaskindirektivet. Avgaskrav har hittills införts endast för vissa större dieseldrivna arbetsmaskiner. Enligt vad utskottet erfarit pågår förhandlingar för en skärpning av avgaskraven för dessa maskiner. Ett ändringsdirektiv är såvitt utskottet har bekant att vänta tidigast under våren 2004. För jordbruks-

och skogsbrukstraktorer började krav införas under år 2001 genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/25/EG av den 22 maj 2000 om åtgärder mot utsläpp av gas- och partikelformiga föroreningar från motorer avsedda för jordbruks- eller skogsbrukstraktorer. I detta sammanhang bör även uppmärksammas att det genom ändringsdirektivet 2002/88/EG om åtgärder mot avgasutsläpp från förbränningsmotorer som skall monteras i arbetsmaskiner och arbetsredskap infördes avgaskrav i två steg för mindre, bensindrivna arbetsmaskiner. Det första steget införs fr.o.m. år 2004. Det innebär att utsläppen per maskin skall minska med ungefär en tredjedel. Det andra steget ökar kraven med ytterligare 60–70 % beroende på maskintyp. Mot bakgrund härav anser utskottet inte att riksdagen nu bör vidta några åtgärder med anledning av kravet i motion MJ230 (mp) yrkande 1 om begränsning av utsläpp från entreprenadmaskiner. Motionen avstyrks.

När det gäller kravet i motion MJ230 (mp) yrkande 2 om tomgångsregler för entreprenadmaskiner vill utskottet framhålla att denna typ av reglering i första hand utgör en kommunal angelägenhet och att utskottet har erfarenhet att det i Stockholms, Göteborgs och Malmö kommuner pågår diskussioner om att införa miljözoner bl.a. just för att ställa krav på arbetsmaskiner i tätorterna. Dessutom erbjuder Vägverket, vilket är den myndighet som sköter den statliga entreprenadupphandlingen, en högre dagpenning till de entreprenörer som uppfyller vissa av verket ställda miljökrav. Utskottet har erfarenhet att denna upphandling har haft stor inverkan på marknaden för mera miljövänliga arbetsmaskiner. Utskottet anser sig inte berett att föreslå riksdagen några åtgärder med anledning av motionen i berörd del, som därmed avstyrks.

De svenska bestämmelserna om avgasreningskrav m.m. återfinns i bilavgasförordningen (1991:1481) och Naturvårdsverkets kungörelse om bilavgaskontroll (SNFS 1992:12). Till Naturvårdsverkets kungörelse är fogad de s.k. A40-bestämmelserna om bilavgaskontroll. De närmare bestämmelserna om avgasrening återfinns i bilaga 2 till bilavgasförordningen. Halten kolmonoxid och kolväten i avgaserna får enligt dessa högst uppgå till vissa värden beroende på bilens ålder. Bestämmelserna är emellertid mycket generösa, eftersom det däri anges att om det i bilar av 1984 och tidigare års modell förekommer driftstörningar hos motorn vid angivet högsta tillåtna värde, godtas det lägsta värde däröver vid vilket sådana störningar inte förekommer. Bestämmelsen med det redovisade undantaget innebär att det i avgasreningshänseende inte torde finnas några begränsningar för historiska fordon med originalmotorer. Utskottet avstyrker mot bakgrund härav motionerna T461 (kd, c) yrkande 3 och T467 (c) yrkande 3.

Utsläpp av dioxin m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker tre motionsyrkanden (v, c) med förslag till åtgärder för att eliminera dioxinutsläppen. Dessutom avstyrker utskottet ett motionsyrkande (kd) om återvinning av flyktiga organiska ämnen (VOC). Slutligen avstyrker utskottet ett motionsyrkande (kd) om naturgas. Utskottets ställningstagande grundar sig i samtliga fall huvudsakligen på det arbete som pågår.

Motionerna

Motion MJ270 (v) yrkande 7 behandlar arbetet för att eliminera dioxinutsläppen. Motionärerna anför att eftersom dioxinet är svårnedbrytbart innebär varje tillskott i praktiken en ökning. En trovärdig strategi för att minska utsläppen av dioxin måste därför enligt motionärerna baseras på principen om att inte tillåta några dioxinutsläpp över huvud taget. I motion MJ419 (v) yrkande 11 föreslås att regeringen snarast antar en handlingsplan för hur källor till dioxinutsläpp skall stoppas. Också i motion MJ428 (c) yrkande 26 framhålls angelägenheten av en god kontroll av alla små utsläppskällor av dioxin. Det är därför enligt motionärerna angeläget att alla former av förbränningsanläggningar, deponier m.m. kartläggs och åtgärdas. Sverige bör inom EU ta initiativ till ett brett åtgärdsprogram för att minska dioxinutsläppen och därmed minska risken för att vi får dioxin i vår mat.

För att komma till rätta med utsläpp av flyktiga organiska ämnen (VOC) föreslås i motion T464 (kd) yrkande 9 att återvinningsanläggningar bör installeras i samtliga hamnar. Motionärerna kräver vidare att regeringen arbetar för att obligatorisk återvinning av VOC införs i alla hamnar internationellt samt kortsiktigt ser till att kompensera berörda hamnar för konkurrenssituationen.

Enligt motion N268 (kd) yrkande 2 fungerar naturgasen utmärkt som komplement till de existerande energislagen och bidrar till att anpassa de lokala behoven och deras förutsättningar till en effektiv energianvändning. Det gäller att utnyttja respektive bränsles egenskaper optimalt och skapa en sammantaget förbättrad miljösituation. Mot bakgrund härav anser motionärerna att naturgasen kan utgöra en viktig länk i arbetet för minskad klimatpåverkan.

Utskottets ställningstagande

Dioxiner bildas i mycket små mängder vid de flesta förbränningsprocesser (t.ex. vid sopstationer och i bensinmotorer som drivs med blybensin) samt som föroreningar vid tillverkning av vissa klorerade organiska ämnen. Dioxiner kan på grund av hög kemisk stabilitet och god fettlöslighet anrikas vid vandring i naturens näringskedjor, t.ex. i fettdepåerna i fiskar och däggdjur och orsakar hos djur bl.a. hudskador, undertryckande av immunsystemet,

störningar av reproduktion och tumörer. Riksdagen har med anledning av proposition 2000/01:65 Kemikaliestrategi för giftfri miljö beslutat att en rad särskilt farliga ämnen, däribland långlivade och bioackumulerande organiska ämnen, skall fasas ut (bet. 2000/01: MJU15, rskr. 2000/01:269). De ämnen som omfattas av den av Sverige tillträdde Stockholmskonventionen (prop. 2001/02:79) omfattas av detta utfasningskrav. I propositionen om tillträdande till Stockholmskonventionen anförde regeringen att ytterligare långlivade organiska föreningar, s.k. POP-ämnen, bör läggas till Stockholmskonventionen så snart som möjligt och har därför givit Kemikalieinspektionen i uppdrag att tillsammans med Naturvårdsverket ta fram en prioriteringslista över sådana ämnen. Dessa ämnen bör även inkluderas i det redan färdigförhandlade POP-protokollet inom ramen för konventionen om långväga gränsöverskridande luftföreningar (CLRTAP). Naturvårdsverket har i rapporten Ett ekologiskt hållbart omhändertagande av avfall (dnr M2001/5278/Kn) redovisat ett regeringsuppdrag där bl.a. frågan om förbränning av avfall behandlas. Producentansvarsutredningen (M 2000:01) har i december 2001 presenterat sitt betänkande (SOU 2001:102) som innehåller en bred översyn av producentansvaret. I februari 2002 lämnade Avfallsskatteutredningen (Fi 2001:05) sitt betänkande om skatt på förbränning av avfall (SOU 2002:9). I betänkandet redogör utredaren bl.a. för skälen för en skatt på förbränning av avfall och menar att en sådan skatt kan medföra att miljöbelastningen minskas och en effektivare resursanvändning uppnås. Betänkandet bereds för närvarande inom regeringen (Finansdepartementet). Mot bakgrund av resultaten av de pågående utredningarna avser regeringen att återkomma till riksdagen med förslag till de åtgärder som kan behövas för att den framtida avfallshanteringen, inkluderande frågan om avfallsförbränning, skall bli ekologiskt hållbar. I detta sammanhang bör vidare påpekas att regeringen har uppdragit åt Naturvårdsverket att kartlägga utsläppskällor för oavsiktligt bildade ämnen såsom dioxiner, furaner, PCB och HCB. I kartläggningen skall också ingå uppgifter om hantering av avfall innehållande sådana ämnen och förekomst av områden förorenade av desamma. Naturvårdsverket skall även definiera behovet av ytterligare åtgärder för att minska eller eliminera utsläppen. Åtgärderna skall om nödvändigt avse både modifierade och alternativa processer vid utsläppskällan såväl som ändringar i lagstiftningen eller införande av ytterligare styrmedel. I uppdraget skall också ingå att ge förslag till former för framtida miljöövervakning och utsläppskontroll samt att göra en prognos över tillståndet i miljön utifrån beslutade och föreslagna förändringar. Uppdraget skall genomföras i samverkan med Kemikalieinspektionen och i dialog med universitet och högskolor med forskning inom området samt berörda branscher inom näringslivet. En förstudie redovisades till regeringen i december 2002. Förstudien innehåller en översiktlig sammanställning av befintlig kunskap, en analys av kunskapsluckor och en plan för det fortsatta arbetet (M2002/2286/Kn). Uppdraget skall slutligt redovisas senast den 20 december 2004. Utskottet anser för egen del att resultatet av det arbete som redovisas bör avvaktas innan riksdagen vidtar några åtgärder med anledning av motion-

erna MJ270 (v) yrkande 7, MJ419 (v) yrkande 11 och MJ428 (c) yrkande 26. Motionerna i berörda delar avstyrks därför.

När det gäller kravet i motion T464 (kd) yrkande 9 om återvinning av flyktiga organiska ämnen (VOC) vill utskottet anföra följande. Denna typ av ämnen sprids i atmosfären över långa sträckor och utgör en av de viktigaste källorna till gränsöverskridande luftföroreningar. VOC reagerar med kväveoxider i utomhusluft och bildar ozon på regional nivå under vissa betingelser bl.a. vid starkt solljus. Ozon i marknära luftlager påverkar människors hälsa och skadar växter samt påverkar tekniska material. Utsläpp av bl.a. VOC i allmänhet regleras i det s.k. takt direktivet (2001/81/EG). Enligt detta direktiv skall Sverige till år 2010 begränsa utsläppen av bl.a. VOC till högst 241 000 ton. Av direktivet framgår att medlemsstaterna skall utarbeta program för att stegvis minska de nationella utsläppen och att senast år 2010 uppnå specificerade utsläppstak. De nationella programmen skall innehålla information om antagna och planerade strategier och åtgärder samt kvantitativa uppskattningar av utsläppen år 2010. Medlemsstaterna skall göra programmen tillgängliga för allmänheten och relevanta organisationer. Naturvårdsverket redovisade i november 2002 (dnr 126-6409-02 U) yttrande över utsläppen av VOC och insamlingen av data för det vidare arbetet. Inom EU regleras frågan genom Europaparlamentets och rådets direktiv 94/63/EG av den 20 december 1994 om begränsning av utsläpp av flyktiga organiska ämnen (VOC) vid lagring av bensin och vid distribution av bensin från depåer till bensinstationer (tankningsmuffdirektivet). Några krav på specifika aggregat för återvinning finns emellertid inte i direktivet. För Sveriges del har man sedan år 1996 återvinningsanläggningar för den flyktiga gas som trycks ut vid lastning av bensin på bilar. Problemet med uttryckt gas vid lastning av fartyg finns i Göteborgs hamn och i Lysekil. Enligt vad utskottet erfarit har Göteborgs hamn installerat sådan återvinningsutrustning som efterfrågas i motionen sedan något år tillbaka och beslut har fattats att installera sådan utrustning även i Lysekil. Utskottet finner särskilt mot bakgrund av det redovisade inte att det föreligger något behov av ett riksdagsuttalande som efterlyses i motion N268 (kd) yrkande 2. Utskottet avstyrker motionen i berörd del.

Den 1 augusti 2000 trädde en ny naturgaslag (2000:599) i kraft (prop. 1999/2000:72, bet. 1999/2000:NU12, rskr. 1999/2000:259). Kunder med en årlig förbrukning på mer än 25 miljoner kubikmeter naturgas kan nu fritt välja naturgasleverantör. Den nya lagen utgör en anpassning av det svenska regelverket till EG:s direktiv (98/30/EG) om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas. Direktivet syftar till att öka konkurrensen på gasmarknaden och skapa en inre marknad för naturgas. Som framhålls i motion N268 (kd) yrkande 2 är naturgasen en viktig del i arbetet med minskad klimatpåverkan. Utskottet vill emellertid betona vad regeringen anförde i budgetpropositionen för år 2003 (utg.omr. 21 s. 37 f.) om att Energimyndigheten i regleringsbrev för 2001 och 2002 fått uppdraget att följa och analysera utvecklingen på naturgasmarknaden, särskilt vad gäller strukturförändringar inom gasanvändning, handel med naturgas och överföringsverksamhet samt

prisutvecklingen på gas och på transporttjänster. Myndigheten redovisade uppdraget i januari 2003, Översyn av naturgaslagen – En marknadsbeskrivning. I rapporten redovisar myndigheten resultatet av dessa analyser samt föreslår de ändringar av regelverket och andra åtgärder som kan behövas för att främja en vidareutveckling av gasmarknadsreformen så att en effektiv naturgasmarknad med reell konkurrens kan uppnås. Rapporten bereds för närvarande inom Näringsdepartementet. Därutöver har regeringen nyligen tillkallat en särskild utredare med uppdrag att se över möjligheterna till en fortsatt utveckling av el- och naturgasmarknaderna. Uppdraget skall redovisas till en del under hösten 2003, och slutredovisning skall ske under hösten 2004 (dir. 2003:22). Utskottet är mot bakgrund härav inte berett att nu föreslå några åtgärder med anledning av motionen. Motion N268 (kd) yrkande 2 avstyrks därför.

Politik för skydd av den marina miljön

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker två motionsyrkanden (s, m) om den marina miljön m.m. med hänvisning till det arbete som pågår på området. Vidare avstyrker utskottet tre motionsyrkanden (s, kd) om Helsingforskommissionen (Helcom) och dess arbete. Utskottet avstyrker dessutom ett motionsyrkande (c) om vattenkvaliteten i Stockholmsområdet som tillgodosedd med vad utskottet anför om arbetet med frågan.

Motionerna

I motion MJ269 (m) yrkande 5 anförs att en central fråga på EU:s dagordning framöver är att slå vakt om en levande långsiktigt uthållig marin miljö inom ett utvidgat EU och dess angränsande hav och vattensystem. Den svenska regeringen bör enligt motionärerna med kraft driva dessa frågor. För att ytterligare öka trovärdigheten i det internationella arbetet krävs enligt motionärerna program, resurser och genomförande av väl genomtänkta forsknings- och utvecklingsinsatser på den nationella nivån inom det marinbiologiska området. Regeringen bör därför snarast återkomma till riksdagen med en mer sammanhållen och heltäckande politik och strategi för dessa frågor, på såväl nationell som internationell nivå. I motion MJ474 (s) framhålls vikten av ett särskilt program för och en utvecklad nationell strategi för integrerad ut-sjöplanering i svensk ekonomisk zon och utanför territorialvattengräns. Enligt motionen har WWF (Världsnaturfonden) under många år engagerat sig i frågan om en hållbar utveckling i havsområdena framför allt som observatör i OSPAR och Nordsjökonferensen. Motionärerna anser att tiden är mogen för ett mer aktivt initiativ från Sveriges sida.

En högre takt i implementeringen av Helsingforskommissionens uppställda mål efterfrågas i motion MJ245 (kd). Enligt motionärerna skärpte miljöministrarna i länderna runt Östersjön i mars 1998 kraven på jordbrukets kväve-

utsläpp i Östersjön. Detta innebär enligt motionärerna att takten i arbetet för implementeringen av de utsatta områdena kan öka (yrkande 1). Motionärerna tar också upp frågan om stöd för rysk implementering av Helsingforskommissionens uppställda mål (yrkande 2).

I Motion MJ339 (s) påpekas att staterna runt Östersjön genom överenskommelse strävar efter att halvera utsläppen av kväve och fosfor. Överenskommelserna har tolkats så att varje land skall minska sina utsläpp med 50 %, men detta är inte uppfyllt. Tolkningen kan enligt motionärerna visa sig vara ett misstag och resultatet skulle måhända bli bättre om åtgärderna fördelades kostnadseffektivt mellan länderna.

I motion MJ262 (c) yrkande 1 behandlas förslag till åtgärder för att förbättra vattenkvaliteten i Stockholmsområdet. Det är enligt motionärerna angeläget att regeringen i sitt arbete inom EU driver på för att ställa krav på producenter av t.ex. däck att inte använda giftiga oljor som mjukgörare. Här bör Sverige kunna gå före och minska trafiksystemens miljöbelastning genom att t.ex. sluta använda bindemedel i vägbeläggningar som innehåller polyaromatiska kolväten. Arbetet på att avgifta kretsloppen måste aktivt drivas vidare både inom Sverige och inom EU anser motionärerna.

Utskottets ställningstagande

I prop. 2000/01:130 Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier lämnade regeringen förslag till åtta delmål för miljö kvalitetsmålet Hav i balans samt levande kust och skärgård. Bland delmålen togs bl.a. upp skyddsvärda marina miljöer, artbevarande, utsläpp m.m. I propositionen redogjorde regeringen vidare för det internationella miljösamarbetet. Arbetet med att integrera miljöhänsyn i EU:s olika politikområden för att främja en hållbar utveckling bör enligt regeringen breddas och fördjupas och enligt regeringen kommer Sverige att verka för att EU:s sjätte miljöhandlingsprogram medför ett tydliggörande av EU:s miljöpolitiska mål. De delmål regeringen föreslog har riksdagen antagit (bet. 2001/02: MJU3, rskr. 2001/02:36). Regeringen presenterade nyligen sin skrivelse Johannesburg – FN:s världstoppmöte om hållbar utveckling (2002/03:29). I skrivelsen tar regeringen upp några av de genomförda och pågående åtgärderna för att uppfylla den genomförandeplan som antogs vid toppmötet. För den marina miljön antogs bl.a. målet att senast år 2010 ekosystemansatsen skall tillämpas för hållbar utveckling av haven, att nationella, regionala och internationella program för att hejda förlusten av marin biologisk mångfald skall utvecklas samt att senast år 2004 etablera en regelbunden FN-process för global rapportering och analys av den marina miljöns tillstånd. Regeringen pekar därvid på de åtgärder som hittills pågår. Av dessa vill utskottet särskilt framhålla den år 2002 tillsatta Havsmiljökommissionen (dir. 2002:102), vilken senast i juni 2003 skall presentera förslag på området samt att förberedelser har inletts för Nordsjökonferensens ministermöte år 2006 om sjöfartens miljöpåverkan och fiskets konsekvenser. I sammanhanget bör också nämnas Swedish Water House, som har skapats för att stärka Sveriges möjligheter att bidra till internationella åtaganden inom

vattenområdet samt Global Water Partnership Organisation, vilken har initierats i Stockholm av bl.a. Sverige. Sida har också utarbetat ett marint initiativ för jordbruk, fiske, sjöfart och landsbygdsutveckling. Bland de verksamheter på området som pågår inom EU vill utskottet särskilt lyfta fram EG-kommissionens meddelande om att arbeta för en strategi för att skydda och bevara den marina miljön. Avsikten är att en strategi med konkreta åtgärder så småningom skall antas. Sverige ställer sig positiv till meddelandet och anser att ekosystemansatsen i marin miljö är viktig. I meddelandet som behandlades vid rådets möte i mars 2003 tas också upp frågor om transportsäkerhet och fisket från miljösynpunkt. Enligt vad utskottet erfarit råder i dessa frågor stor samsyn mellan medlemsländerna. Enligt utskottets mening innebär de åtgärder som pågår såväl nationellt som internationellt att syftet i motionerna MJ269 (m) yrkande 5 och MJ474 (s) torde vara tillgodosett. Utskottet avstyrker på grund härav motionerna i berörda delar.

När det gäller kraven i motionerna MJ245 (kd) yrkandena 1 och 2 samt MJ339 (s) med anknytning till Helsingforskommissionen (Helcom) och Östersjön vill utskottet erinra om att arbetet inom Helsingforskommissionen för att skydda Östersjöns marina miljö har pågått i över 30 år. Av 132 utpekade s.k. hot spots i Östersjön har 26 åtgärdats, och det är i synnerhet förbättringen av den kommunala och industriella avloppsreningen som har bidragit till att vattenkvaliteten i kustzonerna har förbättrats avsevärt. Utskottet anförde vid behandlingen av regeringens förslag till delmål för de nationella miljökvalitetsmålen (bet. 2001/02: MJU3 s. 75) att Sverige verkar även internationellt för bevarandet av den marina miljön i västerhavet inom Oslo-Paris-konventionen och i Östersjön genom Helsingforskommissionen. Genomförandet av Helcoms Östersjöstrategi för att komma till rätta med utsläpp av avfall från fartyg har lett till att ett harmoniserat regelsystem har etablerats för hela Östersjöregionen. Östersjöstrategin utgjorde också modell för utarbetandet av ett EG-direktiv som ytterligare harmoniserar regelverket i Europa. Vidare har riksdagen behandlat en proposition om genomförande av Östersjöstrategin (bet. 2000/01: TU5). Genom beslutet antogs en rad lagändringar som gör det möjligt att genomföra strategin i de delar som berör mottagningsanordningar för fartygsgenererat avfall och tillhörande frågor (jfr bet. 2000/01: MJU3 s. 46). Detta skall åstadkommas genom ett antal åtgärder såsom t.ex. obligatorisk avfallslämning från fartyg till mottagningsanordningar i land och ett enhetligt avgiftssystem för mottagningen av avfall. Riksdagen har dessutom under hösten 2002 (prop. 2001/02:181 Mottagning av avfall i hamnar) beslutat om kompletterande lagändringar för att genomföra det s.k. mottagningsdirektivet (2000/59/EG). Utskottet har från Miljödepartementet inhämtat att arbetet inom ramen för Helcom fortgår för att åtgärda de ryska "hot spots" som kvarstår. Alla Helcoms parter utom Ryssland kommer inom en relativt snar framtid att vara EU-medlemmar och måste därför uppfylla EG:s miljölagstiftning. En arbetsgrupp har upprättats för att se över Helcom Programme Implementation Task Force och dess framtida roll när införlivandet i framtiden kommer att kontrolleras av EU. Vid en utfasning av det nyss

nämnda programmet aktualiseras således ”Rysslandfrågan” och samma arbetsgrupp kommer även att behöva identifiera vilka lösningar som finns att tillgå vad gäller den bristfälliga ryska implementeringen av Helcoms mål och rekommendationer. Dessutom arbetar Council of Baltic Sea States inom ramen för den nordliga dimensionen med att ta fram en rad prioriterade projekt som skall ingå i handlingsplanen för den nordliga dimensionen – häribland kan nämnas avloppsreningsprojekt i Kaliningrad och S:t Petersburg. Utskottet konstaterar att flera aktiviteter pågår för att uppfylla Helsingforskommissionens uppställda mål. I sammanhanget förtjänar att påpekas att riksdagen som sin mening givit regeringen till känna att regeringen så snart som möjligt hos Internationella sjöfartsorganisationen (IMO) bör ansöka om att svenskt vatten i Östersjön skall få status som särskilt känsligt havsområde samt att regeringen ytterligare bör påskynda arbetet inom Helcom för att även övriga länder i Östersjöregionen skall kunna få sina vatten klassade som särskilt känsliga havsområden (bet. 2002/03:MJU6, rskr. 2002/03:97). Utskottet finner mot bakgrund härav inte skäl att nu vidta några ytterligare åtgärder med anledning av motionerna MJ245 (kd) yrkandena 1 och 2 samt MJ339 (s). Motionerna avstyrks i berörda delar.

Regeringen har i skrivelsen En miljöorienterad produktpolitik (skr. 1999/2000:114, bet. 2000/01:MJU3, rskr. 2000/01:52) presenterat en strategi för en miljöorienterad produktpolitik och för hur arbetet bör bedrivas i Sverige, inom EU och globalt. I propositionen Svenska miljömål – delmål och åtgärdsstrategier (prop. 2000/01:130) föreslog regeringen en strategi för giftfria och resurssnåla kretslopp vilket omfattar en miljöorienterad produktpolitik. I enlighet med propositionen avser regeringen att fortsätta det arbete för giftfria och resurssnåla kretslopp som bl.a. påbörjats i enlighet med regeringens skrivelse om en miljöorienterad produktpolitik och att driva detta arbete på nationell nivå och inom EU. En av de prioriterade frågorna under det svenska ordförandeskapet i EU var att behandla kommissionens grönbok om en integrerad produktpolitik (IPP) och att få till stånd rådsslutsatser om kommissionens fortsatta arbete i frågan. Utskottet har inhämtat att ett meddelande från kommissionen är under utarbetande. Vid toppmötet i Johannesburg år 2002 antogs dessutom en genomförandeplan som bl.a. innefattar förändrade konsumtions- och produktionsmönster. I planen ingår bl.a. att till år 2005 utveckla en strategi för internationell kemikaliehantering. Regeringen har uttalat stöd för tillskapandet av ett internationellt kemikaliesekretariat. Regeringen har också som ett led i att driva på det svenska arbetet för en giftfri miljö bl.a. givit Kemikalieinspektionen uppdrag att utreda förutsättningen för ett svenskt förbud mot användning av bl.a. HA-oljor i bildäck (skr. 2002/03:29 s. 22). Riksdagen kommer att behandla skrivelsen under våren 2003. Sammanfattningsvis anser utskottet motion MJ262 (c) yrkande 1 vara tillgodosedd med det anförda. Motionen avstyrks.

Oljeutsläpp från fartyg m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker tre motionsyrkanden (kd, c) med förslag till åtgärder mot utsläpp av olja i havet. Utskottet hänvisar i sammanhanget bl.a. till arbetet som pågår inom ramen för Östersjöstrategin. Vidare avstyrker utskottet tre motionsyrkanden (kd, v, c) med förslag till märkning m.m. av olja. Utskottet avstyrker dessutom sju motionsyrkanden (s, fp, kd, c, mp) med olika förslag till lagstiftningsåtgärder. Detta med hänvisning till att riksdagen nyligen lagstiftat om åtgärder mot förorening från fartyg.

Motionerna

I motion MJ212 (kd) yrkande 3 behandlas vikten av att avfall från ankrande fartyg tas om hand i hamnarna. Motionärerna anför att det är av stor vikt att Östersjöstrategin tillämpas fullt ut i svenska hamnar och att Sverige inom Östersjösamarbetet arbetar för att implementeringen förbättras i vissa andra hamnar så att sjöfarten verkligen bereds de möjligheter att kostnadsfritt lämna avfallet i hamn som är grundtanken i Östersjöstrategin. I motion MJ426 (kd) yrkande 10 konstateras att det senaste året nya åtgärder har införts för att förhindra utsläpp. Motionärerna hoppas att dessa får effekt, men påpekar att Sverige även måste vara pådrivande i dessa frågor inom EU och de internationella organ som finns för havsmiljön. Enligt motion MJ491 (c) yrkande 2 bör Sverige vidta åtgärder för att förhindra små oljeutsläpp som sker från land. Det finns enligt motionärerna resurser för att åtgärda större oljeutsläpp, men de små utsläppen förringas och identifieras inte.

Enligt motion MJ246 (kd) räcker det inte med att fartygen i hamnarna kostnadsfritt kan lämna spillolja. Fartygen väljer ändå att skölja tankarna under gång för att tjäna tid och pengar. Risken att fällas för brott är liten. Det vore enligt motionärerna därför önskvärt att pröva ett ekonomiskt incitament att lämna spilloljan i hamn på samma sätt som ett pantningssystem. I motion MJ313 (v) yrkande 3 föreslås att ett system för märkning och härledning av oljan upprättas. Motionärerna anför att eftersom de flesta oljeutsläppen troligtvis är avsiktliga är det viktigt att något system upprättas för märkning och härledning av oljan. Ett likande krav framställs i motion MJ491 (c) yrkande 4 om krav på märkning av olja som transporteras till havs.

Flera motioner behandlar frågan om straffansvar för olje- och andra utsläpp i havet. I motion MJ212 (kd) anføres att antalet personer som blir straffade är mycket litet. Ett av skälen härtill är svårigheten att peka ut den skyldige ombord. Ett skärpt straffansvar för rederiet och befälhavaren är enligt motionärerna därför nödvändigt (yrkande 1). Vidare anføres att det internationella samarbetet för att kunna lagföra förövaren är bristfälligt. Det är för närvarande inte ens möjligt att lagföra ett illegalt oljeutsläpp i ett annat EU-land. Ett arbete i denna riktning är nödvändigt för att man inom EU skall

komma tillrätta med problemet. EU bör också verka för att förbättra den ofta bristfälliga lagföringen och åiterrapporteringen i vissa flaggstater (yrkande 2). Enligt motion MJ290 (fp) bör regeringen i EU:s ministerråd ta initiativ i syfte att initiera åtgärder som kriminaliserar utsläpp av sopor i havet. Enligt motion MJ428 (c) yrkande 25 föregås brotten ofta av kalkyler där kostnaderna för eventuellt straff vägs mot vinsten av att bryta mot reglerna. Det är enligt motionärerna därför mycket viktigt att de straffrättsliga sanktionerna fungerar och att det blir kännbart att överträda reglerna. I motion MJ491 (c) yrkande 3 efterlyses skärpt lagstiftning i syfte att komma åt fartyg som rengör tankarna till havs. Också i motion MJ489 (mp) yrkande 11 argumenteras för skärpta regler för oljeutsläpp. Motionären i motion MJ478 (s) yrkande 3 argumenterar för att ta bort rekvisitet ”grov vårdslöshet” och endast kräva ”vårdslöshet” i regelverket om rättsligt ansvar för oljeutsläpp.

Utskottets ställningstagande

Östersjöstrategin som utarbetats inom ramen för Helsingforskonventionen av länderna runt Östersjön har som huvudsakliga moment i strategin enats om att fartyg innan de avseglar skall vara skyldiga att lämna sitt avfall till en mottagningsanordning i hamn och att hamnarna skall tillämpa det s.k. non-special-fee-systemet vid mottagning av avfall. Systemet innebär att någon särskild avgift inte får tas ut av fartygen för omhändertagandet. Inom EU:s gemensamma transportpolitik ingår sjötransporter som därmed är föremål för gemenskapens normgivning. I november 2000 antogs direktivet 2000/59/EG om mottagningsanordningar i hamn för fartygsgenererat avfall och lastrester. Direktivet är i stora delar uppbyggt efter samma principer som Östersjöstrategin. Det omfattar alla fartyg som anlöper eller framförs i en medlemsstats hamn med vissa undantag. I direktivet åläggs medlemsstaterna att tillgodose behovet av mottagningsanordningar i hamnar samt att utarbeta planer för mottagande och hantering av avfallet. Direktivet skulle vara genomfört senast vid 2002 års utgång. I och med genomförandet av Östersjöstrategin hade Sverige i allt väsentligt redan genomfört vad som krävs. Ändringar har gjorts bl.a. i lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg, fartygssäkerhetslagen (1988:49) och i tullagen (2000:1281). Sverige har dessutom genomfört en rad ändringar i straffbestämmelserna vid oljeutsläpp såsom bl.a. utökad domsrätt över utländska fartyg på svenskt vatten m.m. Sjöfartsverket har utsetts till tillsynsmyndighet över efterlevnaden av bestämmelserna (prop. 2000/01:139, bet. 2001/02: MJU4 och prop. 2001/02:181, bet. 2002/03: MJU3). Dessa ändringar redovisas mera utförligt nedan. Utskottet vill dessutom framhålla att det enligt lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg är straffbart att uppsåtligen eller av oaktsamhet underlåta att lämna avfall som innehåller olja eller andra skadliga ämnen till en mottagningsanordning. Utskottet konstaterar att det både för svenskt vidkommande och inom EU antagits kraftfulla regler mot den typen av utsläpp som motionerna MJ212 (kd) yrkande 3, MJ426 (kd) yrkande 10 och MJ491 (c) yrkande 2 tar upp. Utskottet som naturligtvis inte på något sätt vill förringa dessa problem

anser därför för egen del att riksdagen inte nu bör vidtaga några ytterligare åtgärder med anledning av motionerna. Dessa avstyrks därför.

Regeringen gav Räddningsverket i uppdrag att tillsammans med Naturvårdsverket, Kustbevakningen, Sjöfartsverket och Svenska Kommunförbundet att inför 2000-talet se över framtida oljeskyddsåtgärder. Den nationella gruppen avser nu att till sommaren 2003 presentera en uppdaterad rapport om oljeskyddet fram till år 2010. Utskottet har inhämtat att det under 1980-talet gjordes vissa försök att märka den olja som transporterades, men att dessa försök inte slog väl ut. Den nationella gruppen har ånyo diskuterat frågan om märkning denna gång med en DNA-molekyl, men utskottet har erfarit att tanken för närvarande inte anses realistisk särskilt mot bakgrund av de omfattande kraven på dokumentation som därmed uppstår. Därtill kommer att ett fartyg har flera olika oljetyper ombord. Det kan röra sig om maskinolja, hydraulolja och oljelast. Möjligheten att införa någon form av pantningssystem för oljan som föreslås i motion MJ246 (kd) har diskuterats inom Havsmiljökommissionen. Ett sådant system skulle innebära att ett fartyg får ställa en ekonomisk pant som återfås då frakten redovisats. Den del av oljelasten som man inte kan redovisa skulle medföra att panten eller delar därav förverkas. Havsmiljökommissionen kommer att presentera sitt betänkande senast den 30 juni 2003. Mot bakgrund av det faktum att de förslag om märkning av oljelaster och pantsystem som efterlyses i motionerna MJ313 (v) yrkande 3 och MJ491 (c) yrkande 4 är under diskussion anser utskottet inte att det finns skäl för riksdagen att nu vidtaga några åtgärder. Utskottet avstyrker därför nu behandlade motioner.

Med anledning av att det i ett flertal motioner framförs krav på en skärpning av de straffrättsliga sanktionerna vid oljeutsläpp, utsläpp av avfall, m.m. vill utskottet anföra följande. I 10 kap. 1 § lagen (1980:424) om åtgärder mot förorening från fartyg (VfL) stadgas att den som uppsåtligen eller av oakt-samhet bryter mot utsläppsförbuden i VfL döms till böter eller fängelse i högst två år, om inte gärningen är belagd med strängare straff i miljöbalken. Även andra bestämmelser i brottsbalken, främst i 13 kap., kan emellertid komma i fråga. Bestämmelserna om miljöbrott och vållande till miljöstörning flyttades den 1 januari 1999 från brottsbalken till miljöbalken och finns numera i 29 kap. 1 respektive 2 §§ miljöbalken. Straffskalorna är oförändrade, vilket innebär att straffen för miljöbrott av normalgraden och för vållande till miljöstörning är samma som för ett olagligt utsläpp enligt VfL, dvs. böter eller fängelse i högst två år. Endast för miljöbrott som är att bedöma som grovt föreskrivs strängare straff än enligt VfL, nämligen fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Av förarbeten till VfL respektive brottsbalken framgår att när miljöbrott (då enligt brottsbalken) inte är att anse som grovt skall ansvar för ett olagligt utsläpp ådömas enligt VfL (se vidare prop. 1979/80:167, s. 273 och 280 samt prop. 1980/81:108, s. 22). Den brottsliga gärningen enligt miljöbalken består i att förorena bl.a. vatten på ett sätt som medför eller kan medföra sådana hälsorisker för människor eller sådana skador på djur och växter som inte är av ringa betydelse eller annan betydande

olägenhet i miljön. Att en förorening ”kan medföra vissa risker eller skador” innebär att det för ansvar krävs att gärningen har framkallat en beaktansvärd risk för en negativ effekt på miljön. Straffansvar kan dock komma i fråga även när den miljöskadliga effekten inte kan påvisas i det särskilda fallet men utredningen visar att det typiskt sett föreligger en risk för en sådan effekt. Det krävs då även att denna risk är så påtaglig att en normalt ansvarsmedveten person skulle ha avstått från den aktuella åtgärden. Vid beaktande av risken för miljön skall den miljöskadliga effekt som kan uppstå på grund av kumulation med andra föroreningar beaktas (prop. 1980/81:108, bet. 1980/81:JuU37). I VifL:s straffbestämmelser finns inte något motsvarande krav på att gärningsmannens handlande skall medföra någon viss effekt. Riksdagen antog under hösten 2001 en rad lagändringar om åtgärder mot förorening från fartyg vilka trädde i kraft i februari 2002 (prop. 2000/01:139, bet. 2001/02: MJU4, rskr. 2001/02:81). Lagändringarna innebär bl.a. ökade möjligheter till inspektion av utländska fartyg och utökad svensk domsrätt. Vidare förenklades ansvarsfördelningen vid påförande av vattenföroreningsavgift. Avgiften skärptes dessutom. Vattenföroreningsavgiften bygger på strikt ansvar och är en viktig del i det rättsliga beivrandet av oljeutsläpp och som sanktionsform effektivare än straffrättsligt ansvar. Vidare förtydligades befälhavarens ansvar genom att det i lagen inskrevs att denne kan undgå sitt straffansvar endast om han eller hon har delegerat ansvaret för tillsynen till ett annat befäl. Det bör i sammanhanget påpekas att befälhavaren som huvudregel har tillsynsansvaret ombord. Han kan dömas till böter eller fängelse i högst två år om han brister i den tillsyn som behövs för att utsläpp inte skall ske i strid med lagen. Enligt vad utskottet erfarit är det för tidigt att med säkerhet konstatera några effekter av lagändringarna. Kustbevakningen uppger dock att antalet förundersökningar om olagliga oljeutsläpp har ökat, troligen till följd av de ökade befogenheter Kustbevakningen erhöll genom lagändringarna. Mot bakgrund av att reglerna nyligen varit föremål för riksdagens behandling anser utskottet inte att riksdagen bör vidta några ytterligare åtgärder med anledning av motionerna MJ212 (kd) yrkandena 1 och 2, MJ290 (fp), MJ428 (c) yrkande 25, MJ489 (mp) yrkande 11 och MJ491 (c) yrkande 3. Med det anförda avstyrker utskottet jämväl motion MJ478 (s) yrkande 3.

Övergödning m.m.

Utskottets förslag i korthet

Utskottet avstyrker fem motionsyrkanden (s, fp, kd, v) med krav på initiativ i arbetet mot övergödning med hänvisning till att pågående arbete tillgodoser motionskraven. Utskottet avstyrker vidare två motionsyrkanden (m, fp) med förslag till åtgärder mot försurning och övergödning. Utskottet stöder sig här på det omfattande arbete som pågår. Slutligen avstyrker utskottet ett motionsyrkande (c) med krav på en miljöundersökning av Vättern såsom varande tillgodosedd.

Motionerna

Motion MJ245 (kd) yrkande 3 behandlar frågan om åtgärder mot kustnära övergödning. Denna fråga behandlas också i motion MJ313 (v) yrkande 2 enligt vilken regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med förnyade initiativ i övergödningens fråga. Det påpekas i motionen att långsiktiga mål och strategier för att nå miljömålen är den viktigaste delen i arbetet med att hantera övergödningens problem. Det har emellertid enligt motionärerna visat sig att situationen är akut och att det därför krävs omedelbara och direkta åtgärder om Östersjöns unika liv skall kunna räddas. En åtgärd som visat sig kunna minska kväveläckaget är enligt motion MJ422 (fp) yrkande 18 att satsa på en växande gröda under hösten som suger upp kväveresterna. Fånggrödor och vallodling är ur denna synvinkel oerhört viktiga hävdas det. Enligt motion MJ406 (s) yrkande 1 måste det finnas en möjlighet till balans mellan närings-tillförseln på brukad mark och totaluttaget i skörden. Det måste bli en uppgift för växtförädlingen att finna effektiva odlingsätt där denna balans uppnås. I motion MJ406 (s) yrkande 2 föreslås metoder för att minska närsaltläckaget till våra vattendrag. Genom att låta restprodukter, såsom halm, betblast, m.m., genomgå en röttningsprocess mineraliseras delar av det organiskt bundna kvävet och blir lättillgängligt för växterna när man återför detta till grödan. Med denna metod kommer närsaltläckaget att minska med upp till 40 % och lantbrukaren sparar pengar genom att behovet av att köpa handelsgödsel minskar, hävdas det.

De kommunala reningsverken borde på relativt kort sikt kunna omfattas av ett system med köp- och säljbara utsläppsrätter för närsalter hävdas det i motion MJ420 (m) yrkande 11. Härigenom kan investeringar i reningsverk och annan vattenrening styras så att de sker där marginalkostnaden för att reducera utsläppen är lägst. Dessutom bör enligt motionärerna anläggandet av våtmarker i odlingslandskapet och skyddszoner utmed vattendrag stödjas i syfte att öka naturens egen förmåga att bromsa näringsläckaget. Kalkningsinsatserna av försurade sjöar och vattendrag måste fortsättningsvis genomföras på en tillräcklig nivå. Principen skall vara att sjöar och vattendrag som hittills kalkats skall ingå i den nationella kalkningsplanen. Ett sammanhållet program

för skogskalkning bör utformas. Det internationella samarbetet i Östersjöområdet samt inom EU måste ytterligare intensifieras för att få till stånd bindande avtal om utsläppsminskningar. Motion MJ422 (fp) yrkande 19 tar upp frågan om styrmedel för att minimera övergödningen. Under många år har Europas bönder använt handelsgödsel med höga halter kadmium i fosfaterna hävdas det. Det finns kadmiumfria fosfater, men dessa är mycket dyra. Sverige har lyckats förlänga tillstånd i EU att ha högre krav på lägre nivåer av kadmium än övriga EU. Sverige bör driva grundtanken att miljöavgifterna skall betalas på utsläpp, ej på insats.

Slutligen behandlas Vätterns marina miljö i motion MJ417 (c) yrkande 1. Enligt motionärerna bör det företas en ordentlig undersökning av sjön. En sådan undersökning bör ske i samarbete mellan militära myndigheter, länsstyrelserna runt sjön, vattenvårdsförbundet och andra intresseorganisationer skriver motionärerna.

Utskottets ställningstagande

I samband med att regeringen presenterade delmål för miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning (prop. 2000/01:130) och särskilt för delmålet Minskade utsläpp av kväveföreningar till havet redogjorde regeringen för olika åtgärder. Regeringen påpekade att förutom att vidta de åtgärder som ersätts inom ramen för miljö- och landsbygdsprogrammet måste jordbruksföretagen anpassa sin gödsling så att överoptimala givor undviks och så att växtnäringinnehållet i stallgödsel utnyttjas bättre. Skatten på handelsgödsel ger ett incitament att utnyttja stallgödseln effektivt, men enligt regeringen finns en potential att ytterligare anpassa gödslingen och därmed öka effektiviteten. Informationsinsatser för att anpassa gödslingen pågår, bl.a. inom ramen för miljö- och landsbygdsprogrammet. Användning av växtnäringbalanser på gårdsnivå kan enligt regeringen vara ett medel som bidrar till en effektiv växtnäringanvändning. Frågan kommer även att behandlas i den förestående översynen av de miljöstyrande effekterna av avgifter och skatter. Denitrifikationen behöver enligt regeringen öka, exempelvis genom anläggande av våtmarker eller andra åtgärder som förlänger uppehållstiden för vattnet. Vissa sådana åtgärder har vidtagits inom ramen för miljö- och landsbygdsprogrammet. Vidare har regeringen under åren 1998–2000 beviljat medel för närmare 2 000 hektar våtmarker inom ramen för de lokala investeringsprogrammen. Eftersom övergödningen är ett miljöproblem som tar mycket lång tid att komma till rätta med är det enligt utskottets mening viktigt att föreslagna åtgärder kommer till stånd så snart som möjligt. Det behövs också beredskap för att vidta ytterligare åtgärder och utveckla nya styrmedel för att minska växtnäringanvändningen i jordbruket om inte tillfredsställande resultat nås inom de närmaste åren. Miljömålsrådet har nyligen presenterat sin miljömålsuppföljning för år 2002. Miljömålsrådet framhåller därvid Sveriges skyldighet inom ramen för EG:s vattendirektiv att ta fram ett åtgärdsprogram som syftar till att nå god ekologisk status för Sveriges sjöar och vattendrag samt för kustvatten senast år 2009. För att nå detta krävs enligt miljömålsrådet åtgärder mot övergöd-

ningen såväl nationellt som internationellt. De nya förslagen till miljö kvalitetsnormer för nitrat i grundvatten och fosfor i sjöar kan komma att få stor betydelse lokalt. En åtgärd för att minska påvekan av näringsämnen från jordbruket är att anlägga våtmarker. Inom miljö- och landsbygdsprogrammet skall 6 000 hektar våtmarker återskapas och restaurerats under 2000–2006, bl.a. för detta ändamål. I samverkan mellan Jordbruksverket och LRF genomförs ett omfattande rådgivningsprogram, ”greppa näringen”. Miljömålsrådet framhåller att övergödningen i princip skulle kunna reduceras ytterligare om djurhållningen minskade. Detta skulle å andra sidan kunna komma i konflikt med biologiska och kulturhistoriska mål vad gäller betesmarker, öppet odlingslandskap, småbiotoper och kulturbärande element i landskapet. Genom åtgärdsprogrammet mot växtnäringsförluster inom jordbruket och åtgärder inom industrin och avloppssektorn kan enligt miljömålsrådet belastningen på havet minska med 25–30 % från 1995 till 2010. Den samlade belastningen på våra hav från alla sektorer måste minska med 40 % från 1995 års nivå för att nå generationsmålet. Utskottet anser med hänvisning till det anförda att syftet med motionerna MJ245 (kd) yrkande 3, MJ313 (v) yrkande 2, MJ406 (s) yrkandena 1 och 2 samt MJ422 (fp) yrkande 18 är tillgodosett. Utskottet avstyrker på grund härav motionerna i berörda delar.

Utskottet har ingen annan uppfattning än den som framförs i motionerna MJ420 (m) yrkande 11 och MJ422 (fp) yrkande 19 om vikten av att fortsätta bekämpa försurning och övergödning samt om att kraftfulla åtgärder mot kustnära övergödning bör vidtagas. Enligt skrivelsen Nationell strategi för hållbar utveckling (skr. 2001/02:172 s. 78) berör flera av de av riksdagen beslutade miljö kvalitetsmålen, med tillhörande delmål och strategier, jordbruket. Målet Ett rikt odlingslandskap innebär att odlingslandskapets och jordbruksmarkens natur- och kulturvärden skall skyddas och den biologiska mångfalden stärkas. Miljö kvalitetsmålet Myllrande våtmarker innebär att minst 12 000 ha våtmarker och småvatten skall anläggas eller återställas i odlingslandskapet fram till 2010. Riksdagen har fastställt miljö kvalitetsmålet Bara naturlig försurning, som innebär att de försurande effekterna av nedfall och markanvändning skall underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Riksdagens beslut beträffande miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning innebär att halterna av gödande ämnen i mark och vatten inte skall ha någon negativ inverkan på människors hälsa, förutsättningarna för biologisk mångfald eller möjligheterna till en allsidig användning av mark och vatten. Inriktningen är att miljö kvalitetsmålet skall nås inom en generation (prop. 1997/98:145, bet. 1998/99:MJU6, rskr. 1998/99:183). Målet innebär för jordbrukets del ett aktivt arbete för att minska förlusterna av växtnäringsämnen till hav och andra vatten och att nå målet Giftfri miljö genom insatser som syftar till att begränsa riskerna vid användning av bekämpningsmedel. Enligt delmål 2 under miljö kvalitetsmålet Ingen övergödning skall de svenska vattenburna utsläppen av fosforföroreningar från mänsklig verksamhet till sjöar, vattendrag och kustvatten ha minskat kontinuerligt från 1995 års nivå fram till år 2010. Utskottet anförde vid behandlingen av delmålspropositionen (bet.

2001/02:MJU3 s. 60) att de största källorna till fosforbelastningen på sjöar och vattendrag utgörs av kommunala och enskilda avlopp. De svarar för närmare hälften av utsläppen medan jordbruk och industri bidrar med en knapp fjärdedel vardera. I detta sammanhang vill utskottet dessutom hänvisa till vad regeringen anför i budgetpropositionen för år 2003 (prop. 2002/03:1 utg.omr 20 s. 33 f.) om de insatser som gjorts för att få ner utsläppen. Enligt regeringen har de lett till att nedfallet av försurande ämnen har minskat kraftigt under nästan två decennier. Enligt Miljömålsrådets rapport var utsläppen av svaveldioxid år 2000 ca 57 000 ton exklusive utsläpp från internationell sjö- och luftfart. Delmålet för utsläpp av svaveldioxid har därmed redan nåtts, medan de årliga utsläppen av kväveoxider måste minska med ytterligare nästan 100 000 ton för att delmålet för utsläpp av kväveoxider skall nås. Kalkningsprogrammets vattenkemiska mål har uppnåtts till 84 % av sjöytan eller 84 % av antalet kalkade sjöar och till 72 % av de kalkade vattendragen. Regeringen redogör vidare för insatser som görs för att minska utsläppen av fosfor- och kväveföreningar från avloppssektorn. Kväveutsläppen från kommunala reningsverk har minskat sedan år 1985. Reningsgraden för fosfor i reningsverken uppgår till 95 %. Bidrag har lämnats till utbyggnad av moderna reningsverk i länder runt Östersjön. Jordbrukets kvävebelastning har minskat mellan åren 1985 och 1995. Ytterligare åtgärder har vidtagits för att minska utsläppen bl.a. inom miljö- och landsbygdsprogrammet. Ett mål är att 6 000 hektar våtmarker skall återskapas och restaureras under åren 2000–2006. Måluppfyllelsen under 2001 var 30 %. Miljöstödet som ges för vårbearbetning och fånggrödor omfattar hittills ca 156 000 hektar, långt över målet om 50 000 hektar. Anläggning av skyddszoner har under år 2001 en måluppfyllelse om ca 34 %. Alla länder i Östersjöregionen har undertecknat Helsingforskonventionen till skydd för Östersjöns marina miljö (Helcom). Länderna samarbetar också genom Baltic 21 för att nå en uthållig utveckling inom alla samhällssektorer. Baltic 21 kan beskrivas som en Agenda 21 för Östersjöregionen. Det europeiska samarbetet är också viktigt; EU ställer hårda krav både på medlemsländer och kandidatländer när det gäller miljölagstiftning och genomförandet av miljöskyddsåtgärder, och miljösamarbete med Ryssland görs i ökande grad inom ramen för EU:s nordliga dimension. Sedan början av 1990-talet har Sverige genom Sida bidragit till att förbättra miljön i Östersjöregionen, och sedan Sovjetunionens fall har ungefär 1,3 miljarder svenska kronor satsats. Med hjälp av Sida har till exempel sju avloppsreningsverk tagits i drift i de baltiska länderna. I Polen har stödet bidragit till bättre vasservice i sex städer och till en anläggning för hantering av fartygsavfall och oljespill. Avtal har ingåtts om investeringar i ytterligare fem avloppsreningsverk i Ryssland, Ukraina och de baltiska länderna. Sammanlagt berörs drygt 2,6 miljoner människor av investeringarna i avloppsrening. Sida bidrar också till två avfallsdeponier i Lettland samt miljösäkring av en anläggning för miljöfarligt avfall i S:t Petersburg och radioaktivt avfall i Sillamäe, Estland. På energiområdet har stödet inriktats på energieffektivisering. Ett stort projekt tillsammans med Världsbanken har lett till bättre fjärrvärmeförsörjning i

Estlands tre största städer. Liknande projekt förbereds och pågår i Lettland, Litauen, Ryssland och Ukraina. Förutom de direkta miljöåtgärderna strävar projekten efter att åstadkomma reformer. Till exempel satsas mycket på uppbyggande av moderna och effektiva organisationer, som på ett vettigt sätt kan fortsätta driva och sköta anläggningarna när projekten är slutförda. Svenskt investeringsstöd riktas framför allt till platser där utsläppen bedöms som särskilt svåra och där kostnadseffektiva förbättringar är möjliga. Projekt för finansiering väljs ut i samarbete med länderna och internationella finansieringsinstitutioner som Nordiska miljöfinansieringsbolaget NEFCO, Nordiska investeringsbanken, NIB, Världsbanken och Europeiska utvecklingsbanken, EBRD. Det svenska stödet används för att finansiera tjänster, varor och utrustning från svenska aktörer; experter och konsultföretag, tillverkare, leverantörer, entreprenörer, myndigheter, organisationer, kommuner och vatten- och energibolag. Naturvårdsverket deltar i ett samarbete för att bygga upp en god miljöadministration och miljöpolitik i samarbetsländerna. Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) driver med stöd av Sida ett program för att minska läckage av näringsämnen till Östersjön från jordbruk. Mot bakgrund av det mycket omfattande arbete som ägnas frågan om försurningen både inom Sverige och i Östersjöregionen anser utskottet inte att riksdagen nu bör göra något uttalande med anledning av motionerna MJ420 (m) yrkande 11 och MJ422 (fp) yrkande 19. Motionerna avstyrks.

När det gäller motion MJ417 (c) yrkande 1 med krav på en miljöundersökning av Vättern vill utskottet anföra följande. I miljöövervakningens årsskrift för år 2002 redogörs för miljöövervakningen av Vättern. Miljöövervakningen av Vättern sker i dag genom det nationella delprogrammet Stora Sjöar som samordnas av vattenvårdsförbunden för respektive sjö och Naturvårdsverket. Miljöövervakningsprogrammen finansieras i huvudsak av vattenvårdsförbunden, Naturvårdsverket och Fiskeriverket. Syftet med programmet är att beskriva kemiska och biologiska tillstånd och utveckling, bedöma hotbilder och följa upp miljömål och miljöförbättrande åtgärder och att ge underlag för nationella och regionala miljöanalyser, miljökvalitetsnormer, framtagande av miljömål och beslut om åtgärder, underlag för regional och lokal planering, miljökonsekvensbedömningar och vattenvårdsprogram. Vidare syftar programmet till att i samverkan med andra program ge underlag för beräkningar av ämnestillförsel från olika källor samt för upprättande av materialbalanser för beskrivningar av olika ämnens omsättning och att vara referens för regionalt och lokalt miljövårdsarbete samt stödja samordning och gemensam kvalitetssäkring av olika övervakningsinsatser. Dessutom möjliggör programmet en informationsspridning för ökad kunskap hos allmänheten och övriga intressenter om sjöarnas tillstånd. Utskottet avstyrker motion MJ417 (c) i den mån dess syfte inte är tillgodosett genom det anförda.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Svenska klimatmål (punkt 1)

av Jan Andersson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:MJ428 yrkande 1.

Ställningstagande

Regeringens ambition är att minska utsläppen av växthusgaser med minst 4 % fram till perioden 2008–2012. Preliminära siffror från Naturvårdsverket och Statistiska centralbyrån visar att regeringens målsättning redan är uppnådd. Centerpartiet har tidigare föreslagit en höjd ambitionsnivå där ytterligare 2 % minskning av växthusgasutsläppen skall eftersträvas, och det är viktigt att Sverige intar en stark position för att driva klimatarbetet vidare internationellt. Nya och högre mål i klimatarbetet måste sättas. Detta bör ges regeringen till känna.

2. Handel med utsläppsrätter (punkt 2)

av Lennart Fremling (fp) och Sverker Thorén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen 2002/03:MJ315 yrkande 4 samt avslår motion 2002/03:MJ420 yrkandena 9 och 10.

Ställningstagande

Utsläppsrätter bör införas som ett styrmedel inom flera områden i miljöpolitiken. En europeisk koldioxidavgift kommer inte att vara nog för att klara av den utmaning växthuseffekten innebär. Unionen bör skapa en gemensam valuta för växthusgaser, en ekologisk euro i form av utsläppsrätter. Kyotoprotokollet skapar möjligheter för länder att klara sina åtaganden genom att handla med utsläppsrätter. Metoden har använts med framgång för att påverka savelutsläppen i USA. Att fördela utsläppsrätter via marknaden har stora

fördelar jämfört med administrativa regleringar, skatter och subventioner. Företag och hushåll får därmed incitament att påverka den tekniska utvecklingen i rätt riktning. Det blir lönsamt att forska om tekniker och innovationer som minskar utsläppen. Det är därför angeläget att ägna kraft åt att införa ett system för handel med utsläppsrätter. Detta bör ges regeringen till känna.

3. Andra flexibla mekanismer (punkt 3)

av Catharina Elmsäter-Svärd (m), Jan Andersson (c), Bengt-Anders Johansson (m) och Cecilia Widegren (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:MJ428 yrkande 2.

Ställningstagande

Systemet med flexibla mekanismer kommer att införas inom EU omkring år 2005. Med anledning av detta bör Sverige aktivt medverka till att utforma och delta i en försöksverksamhet med flexibla mekanismer. Genom att delta i såväl utformandet som försöksverksamheten av ett system för flexibla mekanismer främjas den miljödrivna teknikutvecklingen hos svenska företag. Detta främjar den svenska miljöexporten och ger på sikt svenska företag konkurrensfördelar.

Kolsänkor är åtgärder som ökar naturens förmåga att binda kol, t.ex. skogsplanteringar. I ett inledande skede utgör kolsänkor ett komplement till flexibla mekanismer och andra styrmedel. Det är dock viktigt att poängtera att kolsänkor i sig själva inte bidrar till att minska utsläppen av växthusgaser. Möjligheten att tillgodoräkna sig kolsänkor bör därför i ett längre perspektiv fasas ut.

Flexibla mekanismer och upptag i kolsänkor är viktiga resurser i klimatarbetet, eftersom de ger ytterligare möjligheter. Dessa verktyg skulle kunna nyttjas som komplement till andra styrmedel för att höja ambitionen i klimatarbetet.

Vad som anförs bör ges regeringen till känna.

4. Miljökrav för flygbränslen (punkt 5)

av Kjell-Erik Karlsson (v) och Gunnar Goude (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:MJ289 och 2002/03:MJ310.

Ställningstagande

Vi anser att regeringen bör inleda ett arbete som syftar till att relevanta miljökrav kan ställas på flygbränslen som tankas inom landet. Regeringen bör emellertid även på Europanivå och internationellt verka för att få i gång en process för miljövänligare flygbränslen. Detta bör ges regeringen till känna.

5. Alternativa drivmedel m.m. (punkt 6)

av Catharina Elmsäter-Svärd (m), Lennart Fremling (fp), Sven Gunnar Persson (kd), Sverker Thorén (fp), Jan Andersson (c), Bengt-Anders Johansson (m) och Cecilia Widegren (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:MJ321, 2002/02:MJ360, 2002/03:MJ377 yrkandena 1 och 4 samt 2002/03:N307 yrkande 4.

Ställningstagande

Vi anser att det är hög tid att regeringen tar till vara de möjligheter som alternativa bränslen ger. Ett exempel härpå är inblandning av etanol i bränslet för redan befintliga motorer. Vi anser det vara anmärkningsvärt att dessa möjligheter inte kommit längre trots att regeringen säger sig vilja gå i tåten för ett ekologiskt hållbart samhälle. Genom låginblandning av största möjliga halt, som kan klaras utan modifieringar i befintliga motorer, skulle en introduktion av biobränsle kunna underlättas. Detta ger omedelbart en marknad för inhemsk produktion i stor skala. Därmed skapas också förutsättningar för en introduktion av fordon med ren alkoholdrift och för bilar som kan drivas med olika bränsleblandningar, s.k. FFV-bilar (Flexible Fuel Vehicles). Det är också viktigt att forskningen på olika bränslen som kan ersätta dagens fossila bränslen fortsätter. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till preciserade mål för minskad användning av fossila bränslen inom transportsektorn. Vad som anförs bör ges regeringen till känna.

6. Miljöklasser för drivmedel (punkt 8)

av Kjell-Erik Karlsson (v) och Gunnar Goude (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 6. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:MJ413 och 2002/03:MJ468.

Ställningstagande

Genom att införa nya miljöklasser för bränslen skulle man stimulera utvecklingen av renare bränslen. Regeringen bör därför se över möjligheten att utvidga miljöklasssystemet till att även omfatta eldningsolja. Vi anser att även bränslen till fartyg och flygplan bör omfattas av miljöklassning. Detta bör ges regeringen till känna.

7. Gröna certifikat för drivmedel (punkt 9)

av Kjell-Erik Karlsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 7. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03: MJ418 yrkande 2.

Ställningstagande

I propositionen Sveriges klimatstrategi (2001/02:55) beskriver regeringen en strategi för att främja förnybara drivmedel. Regeringen uttrycker i propositionen avsikten att återkomma med förslag till ett nationellt mål för vidare introduktion av förnybara drivmedel. Ett förslag är att införa gröna certifikat för förnybara drivmedel på samma sätt som man nu introducerar grön el. Detta bör ges regeringen till känna.

8. Svavelfri diesel (punkt 10)

av Catharina Elmsäter-Svärd (m), Sven Gunnar Persson (kd), Bengt-Anders Johansson (m) och Cecilia Widegren (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 8. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03: T460 yrkande 2.

Ställningstagande

Den svenska åkerinäringens miljöambitioner skall premieras, inte bestraffas. Regeringen har misslyckats med att föra en näringspolitik för åkarna som gör att säkerhet och miljötänkande ökar konkurrenskraften. Ett exempel på detta är regeringens höjningar av dieselskatten de senaste åren. Det har enbart lett till fler utländska lastbilar i Sverige med sämre diesel och följaktligen ökad belastning för miljön. Vi anser att regeringen bör verka för att svavelfri diesel snart blir standard inom EU. Detta bör ges regeringen till känna.

9. Miljöklassning av fordon m.m. (punkt 11)

av Jan Andersson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 9. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:T466 yrkandena 29 och 30 samt avslår motionerna 2002/03:MJ214, 2002/03:MJ377 yrkande 6 och 2002/03:MJ461.

Ställningstagande

Marknadsekonomins styrmekanismer utgör ett effektivt medel för att stimulera en miljödriven teknikutveckling. Detta visar tidigare erfarenheter såsom vid utmönstringen av den blyade bensinen. Med denna typ av mekanismer skulle miljömålen lättare kunna uppnås samtidigt som fordonsindustrin i Sverige och Europa skulle kunna förbättra sin konkurrenskraft i en situation där miljöanpassade produkter blir alltmer efterfrågade. Ett rimligt mål borde vara att liksom man gjort i Kalifornien ställa upp ett konkret mål att senast år 2005 skall minst 10 % av de fordon som säljs vara nollemissionsfordon.

För att ytterligare stimulera utvecklingen har Centerpartiet föreslagit att en bortre gräns för fossilbränsle drivna fordon sätts till omkring 2015–2020. Ett sådant mål skulle stimulera biltillverkarna att ta fram nya alternativa tekniker. Den politiska viljeinriktningen måste vara tydlig och långsiktig för att biltillverkare och andra branscher som berörs skall våga investera i dyr produktutveckling m.m.

Vad som anförs ovan bör ges regeringen till känna.

10. Entreprenadmaskiner (punkt 12)

av Gunnar Goude (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 10. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:MJ230 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Regeringen måste arbeta för att miljövänliga drivmedel för entreprenadmaskiner tas fram. Detta skulle även gynna branschen. Samtidigt borde också entreprenörer åläggas att minska sina utsläpp av kväveoxider. Ett sätt vore att införa tomgångsregler för entreprenadmaskiner. Detta bör ges regeringen till känna.

11. Dioxinutsläpp (punkt 14)

av Kjell-Erik Karlsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 11. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2002/03:MJ270 yrkande 7 och 2002/03:MJ419 yrkande 11 samt avslår motion 2002/03:MJ428 yrkande 26.

Ställningstagande

Det är nödvändigt att regeringen arbetar för att dioxinutsläppen elimineras. Eftersom dioxinet är svårnedbrytbart är varje tillskott i praktiken en ökning. Det räcker därför inte med att utsläppen endast minskar. Användning av filter och deponi är ingen lösning. Regeringen bör därför snarast anta en handlingsplan för hur källor till dioxinutsläpp skall stoppas. Detta bör ges regeringen till känna.

12. Dioxinutsläpp (punkt 14)

av Sven Gunnar Persson (kd) och Jan Andersson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 12. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:MJ428 yrkande 26 samt avslår motionerna 2002/03:MJ270 yrkande 7 och 2002/03:MJ419 yrkande 11.

Ställningstagande

Vi anser det vara angeläget att man får bättre kontroll över alla små utsläppskällor av dioxin så att dessa kan åtgärdas. Alla former av förbränningsanläggningar, deponier m.m. måste därför kartläggas och analyseras. Sverige bör vidare inom EU ta initiativ till ett brett åtgärdsprogram för att minska dioxinutsläppen och därmed minska risken för dioxin i livsmedel. Detta bör ges regeringen till känna.

13. Utsläpp av flyktiga organiska ämnen (punkt 15)

av Sven Gunnar Persson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 13. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:T464 yrkande 9.

Ställningstagande

Ett sätt att komma till rätta med utsläppen av flyktiga organiska ämnen (VOC) är att installera återvinningsanläggningar i samtliga hamnar. Regeringen bör därför arbeta för att obligatorisk återvinning av VOC införs i alla hamnar internationellt. Vidare bör regeringen på kort sikt se till att kompensera berörda hamnar så att konkurrenssituationen inte förändras. Detta bör ges regeringen till känna.

14. Marin miljö (punkt 17)

av Catharina Elmsäter-Svärd (m), Bengt-Anders Johansson (m) och Cecilia Widegren (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 17 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 14. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03: MJ269 yrkande 5 och avslår motion 2002/03: MJ474.

Ställningstagande

Det bör vara en central fråga för EU att inför utvidgningen slå vakt om en levande långsiktigt uthållig marin miljö inom unionen samt inom de hav och vattensystem som gränsar till unionen. Sveriges regering bör med kraft driva dessa frågor. För att ytterligare öka trovärdigheten i det internationella arbetet krävs emellertid program, resurser och genomförande av väl genomtänkta forsknings- och utvecklingsinsatser inom det marinbiologiska området. Regeringen bör därför snarast återkomma till riksdagen med en mer sammanhållen och heltäckande politik för dessa frågor. Detta bör ges regeringen till känna.

15. Helsingforskommissionen (punkt 18)

av Sven Gunnar Persson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 18 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 15. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03: MJ245 yrkandena 1 och 2 samt avslår motion 2002/03: MJ339.

Ställningstagande

I mars 1998 skärpte miljöministrarna i länderna runt Östersjön kraven på jordbrukets kväveutsläpp i Östersjön. I dag är EU-förhandlingarna med kandidatländerna klara. Detta innebär att takten i arbetet för implementeringen av de utsatta områdena kan öka, vilket är mycket viktigt. Det är också betydelsefullt att takten i implementeringen av Helsingforskommissionens uppställda

mål nu ökar. Det bör dessutom innefatta stöd för en rysk implementering av målen. Detta bör ges regeringen till känna.

16. Utsläpp från fartyg m.m. (punkt 20)

av Kjell-Erik Karlsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 20 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 16. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:MJ313 yrkande 3 samt avslår motionerna 2002/03:MJ212 yrkande 3, 2002/03:MJ246, 2002/03: MJ426 yrkande 10 och 2002/03:MJ491 yrkandena 2 och 4.

Ställningstagande

De flesta oljeutsläpp är troligen helt avsiktliga. Ett sätt att komma till rätta med oljeutsläppen är därför att införa ett system med märkning av oljelasterna. På så vis skulle man kunna härleda oljan till ett bestämt fartyg. Detta bör ges regeringen till känna.

17. Lagstiftning mot avfallsutsläpp från fartyg (punkt 21)

av Gunnar Goude (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 21 borde ha följande lydelse: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 17. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03:MJ489 yrkande 11 samt avslår motionerna 2002/03:MJ212 yrkandena 1 och 2, 2002/03:MJ290, 2002/03:MJ428 yrkande 25, 2002/03:MJ478 yrkande 3 och 2002/03:MJ491 yrkande 3.

Ställningstagande

Oljehantering runt våra kuster är ett allvarligt hot mot havsmiljön. Sverige bör förbjuda all gas- och oljeborrning runt våra kuster samt verka för att förbudet utvidgas till hela Östersjön. Vi måste se till att lagen om avgiftsfrihet för omhändertagande av spillolja efterlevs och hjälpa till att bygga ut anläggningar för omhändertagande av spillolja samt bidra till utbyggnaden på andra sidan Östersjön. En lag bör utformas som förbjuder att fartyg lämnar hamn innan tankarna är helt rena och tömda under kontrollerade former. Regelverket bör skärpas ytterligare så att fartygens ägare och branschen som helhet får det fulla ekonomiska ansvaret för oljedumpningens effekter, oavsett om uppsåt kan bevisas eller ej. Detta bör ges regeringen till känna.

18. Övergödning och försurning (punkt 22)

av Catharina Elmsäter-Svärd (m), Bengt-Anders Johansson (m) och Cecilia Widegren (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 18. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03: MJ420 yrkande 11 samt avslår motionerna 2002/03: MJ245 yrkande 3, 2002/03: MJ313 yrkande 2, 2002/03: MJ406 yrkandena 1 och 2 och 2002/03: MJ422 yrkandena 18 och 19.

Ställningstagande

Vi anser att systemet med handel med utsläppsrätter borde kunna tillämpas på en rad områden. Till exempel borde de kommunala reningsverken på relativt kort sikt kunna omfattas av ett system med köp- och säljbara utsläppsrätter för närsalter. Härigenom kan investeringar i reningsverk och annan vattenrening styras så att de sker där marginalkostnaden för att reducera utsläppen är lägst. Dessutom bör anläggandet av våtmarker i odlingslandskapet och skyddszoner utmed vattendrag stödjas i syfte att öka naturens egen förmåga att bromsa näringsläckaget. Kalkningsinsatserna av försurade sjöar och vattendrag måste dessutom fortsättningsvis genomföras på en tillräcklig nivå. Principen bör vara att sjöar och vattendrag som hittills kalkats skall ingå i den nationella kalkningsplanen. Ett sammanhållet program för skogskalkning bör utformas. Det internationella samarbetet i Östersjöområdet samt inom EU måste ytterligare intensifieras för att få till stånd bindande avtal om utsläppsminskningar. Detta bör ges regeringen till känna.

19. Övergödning och försurning (punkt 22)

av Lennart Fremling (fp) och Sverker Thorén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs i reservation 19. Därmed bifaller riksdagen motion 2002/03: MJ422 yrkandena 18 och 19 samt avslår motionerna 2002/03: MJ245 yrkande 3, 2002/03: MJ313 yrkande 2, 2002/03: MJ406 yrkandena 1 och 2 och 2002/03: MJ420 yrkande 11.

Ställningstagande

Vi anser att man bör arbeta för ett växtnäringsbalanssystem, vilket ger underlag för beskattning. Att betala skatt för läckage går helt i linje med Folkpartiets syn på att förorenaren betalar. En åtgärd som visat sig kunna minska kväveläckaget är att satsa på en växande gröda under hösten som suger upp

restkvävet. Fånggrödor och vallodling är ur denna synvinkel därför mycket viktiga.

Under många år har Europas bönder använt handelsgödsel med höga halter kadmium i fosfaterna. Det finns visserligen kadmiumfria fosfater, men dessa är mycket dyra. Sverige har lyckats förlänga sitt tillstånd i EU att ha strängare krav på nivån kadmium än övriga EU. Målet från Folkpartiets sida är att få med hela EU på denna strikta linje. Vi anser att Sverige i EU bör driva grundtanken att miljöavgifterna skall betalas på utsläpp ej på insats. På så vis gynnas den svenska ståndpunkten.

Vad som anförs ovan bör ges regeringen till känna.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Svenska klimatmål (punkt 1)

av Sven Gunnar Persson (kd).

För att uppnå det långsiktiga målet till år 2050, att Sveriges utsläpp av växthusgaser sammantaget skall vara lägre än 4,5 ton koldioxidekvivalenter per invånare och år, krävs att arbetet med klimatfrågorna intensifieras. Regeringen har satt upp delmål för hur det nationella miljö kvalitetsmålet för Begränsad klimatpåverkan skall uppnås. Kristdemokraterna har också föreslagit åtgärder i denna riktning men menar att den klimatstrategi regeringen har föreslagit bör kompletteras. Nedan följer kompletterande förslag till hur klimatstrategin kan förbättras:

- Utfasning av fossilbränslen i energiproduktionen genom effektivisering och besparing av energi samt uppbyggnad av energisystem baserade på förnybara bränslen. Inhemsk produktion skall stimuleras.
- Utfasning av fossilbränslen i transportsektorn. Ett mål bör vara att användningen av fossila bränslen inom transportsektorn halveras senast till år 2020. Gynnande av förnybara bränslen till transport- och energisektorn genom långsiktiga skattelättnader. Ökad energieffektivisering.
- Åtgärder för att öka kolbindningen i växtlighet. Studier har visat att det finns odlingsmetoder som ökar jordens mullhalt, varvid kol binds. Mer forskning behövs på detta område. Återvinning av koldioxid och eventuellt lagring av koldioxid under jord. Teknik finns att i stora förbränningsanläggningar återvinna koldioxid som sedan komprimeras och lagras. Detta är en metod för att snabbare kunna minska koldioxidhalten i luften men är inte någon ekologiskt hållbar metod. Mer forskning behövs också inom detta område.
- Utvecklad trafikinformatik för bättre anpassning av trafikflöden. Incitament för att snabbt öka andelen miljöbilar i stadskärnorna. Avgasrening och partikelfällor på fordon som drivs med fossilt bränsle.
- Miljövänligare fordonsbränslen. Sverige bör påverka i EU, så att lägre svavelhalt införs och att större etanolblandning än 5 % tillåts. Skattelindring för miljövänliga bränslen. Sverige bör påverka EU för bättre möjlighet till skattebefrielse av förnybara drivmedel.
- Miljöanpassad och utökad kollektivtrafik.
- Höjd bilsrottningspremie till 3 000 kr för bilar satta på marknaden före år 1989.
- Miljöanpassad planering och lokalisering av bostäder för att minska trafikflödet.

- Omförhandling av internationella avtal i syfte att införa en miljöbeskattning på flygbränsle.

Klimatstrategin måste utformas så att det skapas realistiska, ekonomiska och miljövänliga alternativ till dagens fossila drivmedel. Det är därför ytterst viktigt att snabbt få fram produktion av förnybara drivmedel, både nationellt och internationellt, som ett alternativ till fossila drivmedel.

Genom Kyotoprotokollet tillåts Sverige öka sina utsläpp med 4 % under åren 2008–2012. Då också möjlighet till s.k. koldioxidsänkor finns, får Sverige öka sina utsläpp ännu mer. Denna pluskvot bör Sverige inte använda sig av, utan vår uppfattning är att de svenska koldioxidutsläppen skall minska med minst 4 % under perioden.

För att nå uppsatta mål behöver ytterligare resurser de närmaste åren avsättas för att stimulera till investeringar som bidrar till att bemästra klimatproblemen. Det är viktigt att klimatinvesteringsstöden är strikt inriktade på åtgärder som minskar klimatpåverkande utsläpp.

2. Avgaskrav för historiska fordon (punkt 13)

av Sven Gunnar Persson (kd).

Kristdemokraterna välkomnar de skärpningar av avgaskraven som skett under senare år. Det är viktigt att framför allt nya fordon som säljs uppfyller krav som innebär begränsningar av utsläpp som är skadliga för miljön.

De skärpta kraven kan, om tillämpningen av befintliga bestämmelser inte sker på ett korrekt sätt, innebära stora problem för ägare till s.k. historiska fordon. Vissa äldre bilmodeller har stora problem att uppfylla bestämmelsernas krav även om fordonen är mycket välskötta, underhållna och injusterade efter konstens alla regler. De historiska samlarfordonen utför en försvinnande liten del av det totala trafikarbetet, ca 1 promille.

Bestämmelserna om avgasrening i bilavgasförordningen medger förfaranden vid besiktning som innebär att det i avgashänseende inte skall finnas några begränsningar för historiska fordon med originalmotorer. Denna rimliga hantering av de historiska fordonen är dock helt beroende av i vilken utsträckning bilprovningens personal känner till förordningens innehåll och är beredda att tillämpa den.

Om inte bestämmelserna i bilavgasförordningen när det gäller de historiska fordonen blir mer kända och tillämpningen mer konsekvent, måste ett förtydligande i lagstiftningen och därmed sammanhängande förordningar ske så att avgaskraven tas bort för de historiska fordonen.

3. Utsläpp från fartyg m.m. (punkt 20)

av Lennart Fremling (fp), Sven Gunnar Persson (kd), Sverker Thorén (fp) och Jan Andersson (c).

I kampen mot oljeutsläppen från fartyg får inga medel lämnas oprövade nationellt, inom EU eller internationellt.

Den nationella skärpning som vidtogs genom regeringens proposition 2000/01:139 Åtgärder mot förorening från fartyg måste tidigt utvärderas och utvecklingen av rättspraxis i dessa mål följas upp så att avsedd effekt verkligen nås. Trots omfattande lagstiftningar är det fortfarande svårt att komma åt de företag och personer som släpper ut olja i Östersjön. Att dessutom bevisa att brottet berott på oaktsamhet eller uppsåt har varit närmast omöjligt. Trots ny lagstiftning med utvidgning av svensk domsrätt i den ekonomiska zonen finns fortfarande flera förbehåll för effektiv tillämpning. Fortsatt arbete med övervakning och kontroll, skärpta straff och ansvarsregler oberoende av uppsåt krävs.

I EG-kommissionens den 5 mars i år framlagda förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om föroreningar orsakade av fartyg och införandet av påföljder, inbegripet brottspåföljder, för föroreningsbrott ges nu möjligheten att inom unionen få till stånd en särskild rättsakt om påföljder för föroreningar orsakade av fartyg. Vikten av ett snabbt införande av särskilda bestämmelser om föroreningar orsakade av fartyg har kraftigt betonats på högsta politiska nivå i EU efter olyckan med fartyget Prestige. Här, menar vi, måste Sverige bl.a. mot bakgrund av vårvinterns situation i Östersjön vara kraftfullt pådrivande.

Internationellt måste det nu vara dags att se över och harmonisera tillämpningen av de 20–30 år gamla lagar och konventioner som fortfarande gör haven till ”allas rätt men ingens ansvar”. Även här kan och måste Sverige nu agera kraftfullt bl.a. inom den grupp i IMO som just nu arbetar med att se över det internationella regelverket. De internationella bestämmelserna i Marpolkonventionen från 1973/1978 tillämpas inte konsekvent i hela världen och få stater utnyttjar för närvarande möjligheten att se till att brott som rör utsläpp i det fria havet leder till åtal, vilket föreskrivs i FN:s havsrättskonvention från år 1982. De internationella bestämmelser om skadeståndsansvar som reglerar föroreningar som orsakats av fartyg är mycket bristfälliga och har inte den avskräckande effekt som är avsikten.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2002

2002/03: MJ212 av Annelie Enochson (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att rederiets och befälhavarens straffansvar vid illegala oljeutsläpp skärps.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka inom EU för att gällande lagar om straffansvar vid oljeutsläpp efterlevs internationellt samt att inom EU gemensamt kunna lagföra illegala oljeutsläpp.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att hamnarnas åläggande att ta hand om avfall från fartyg efterlevs.

2002/03: MJ214 av Barbro Feltzing (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda och sätta upp mål för införandet av avgasfria bilar i Sverige, med en nollvision som slutmål.

2002/03: MJ230 av Barbro Feltzing (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att entreprenadmaskiner bör åläggas att begränsa sina avgasutsläpp.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utfärda tomgångsregler för entreprenadmaskiner.

2002/03: MJ245 av Tuve Skånberg (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om högre takt i implementeringen av Helsingforskommissionens uppställda mål.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stöd för rysk implementering av Helsingforskommissionens uppställda mål.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder mot kustnära övergödning.

2002/03: MJ246 av Tuve Skånberg (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ekonomiska incitament för att lämna spillolja i hamn.

2002/03: MJ262 av Kerstin Lundgren (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att förbättra vattenkvaliteten i Stockholmsområdet.

2002/03: MJ269 av Per Westerberg m.fl. (m):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den marina miljön.

2002/03: MJ270 av Kjell-Erik Karlsson m.fl. (v):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att arbeta för att eliminera dioxinutsläppen.

2002/03: MJ289 av Kjell-Erik Karlsson m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa miljökrav på flygbränslen samt att verka för detta internationellt.

2002/03: MJ290 av Lars Tysklind (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen i EU:s ministerråd tar initiativ i syfte att initiera åtgärder som kriminaliserar utsläpp av sopor i havet.

2002/03: MJ310 av Ingegerd Saarinen (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa miljökrav på flygbränslen samt att verka för detta internationellt.

2002/03: MJ313 av Kjell-Erik Karlsson m.fl. (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med förnyade initiativ i övergödningsfrågan.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att system bör upprättas för märkning och härledning av oljan.

2002/03: MJ315 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om handel med utsläppsrätter.

2002/03: MJ321 av Erling Wälivaara (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nödvändigheten av att satsa på alternativa drivmedel.

2002/03: MJ339 av Krister Örnfjäder m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att minska utsläppen i Östersjön.

2002/03:MJ360 av Ulrik Lindgren (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om nödvändigheten av att satsa på alternativa drivmedel.

2002/03:MJ377 av Lars Gustafsson m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att premiera miljövänliga alternativ inom transportsektorn.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökad låginblandning av etanol.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att skapa större differens mellan miljövänliga och miljöstörande alternativ.

2002/03:MJ406 av Anders Karlsson m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om växtförädlingens roll i arbetet med att ha en odling i balans.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utveckling av nya metoder för att minska närsaltläckaget till våra vattendrag.

2002/03:MJ413 av Kjell-Erik Karlsson och Sven-Erik Sjöstrand (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa nya miljöklasser för att stimulera utvecklingen av renare bränslen och drivmedel.

2002/03:MJ417 av Birgitta Carlsson m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att en ordentlig miljöundersökning bör genomföras för att skydda Vätterns vatten.

2002/03:MJ418 av Kjell-Erik Karlsson m.fl. (v):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att introduktionen av förnybara drivmedel bör påskyndas, bl.a. genom införande av gröna certifikat för drivmedel.

2002/03:MJ419 av Gudrun Schyman m.fl. (v):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen snarast antar en handlingsplan för hur källor till dioxinutsläpp skall stoppas.

2002/03: MJ420 av Per Westerberg m.fl. (m):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett införande av handel med utsläppsrätter för att på ett effektivt sätt minska skadliga utsläpp.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införande av ett EU-system för handel med utsläppsrätter avseende koldioxid från samtliga energiproduktionsanläggningar av väsentlig storlek.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att fortsätta bekämpa försurning och övergödning.

2002/03: MJ422 av Lennart Fremling m.fl. (fp):

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett växtnäringsbalanssystem.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om styrmedel för att minimera övergödningen.

2002/03: MJ426 av Sven Gunnar Persson m.fl. (kd):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utsläpp från fartyg.

2002/03: MJ428 av Maud Olofsson m.fl. (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att höja den svenska målsättningen i klimatarbetet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om flexibla mekanismer och kolsänkor.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skärpa de straffrättsliga sanktionerna för miljöbrott till havs.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inom EU bör ta initiativ till ett brett åtgärdsprogram för minskade dioxinutsläpp.

2002/03: MJ461 av Lars Lilja och Karl Gustav Abramsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om miljöklassning av bilar.

2002/03: MJ468 av Ingegerd Saarinen m.fl. (mp, c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skapa nya miljöklasser för att stimulera utvecklingen av renare drivmedel och bränslen.

2002/03: MJ474 av Jan Emanuel Johansson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av ett särskilt program för och en utvecklad nationell strategi för integrerad utsjöplanering i svensk ekonomisk zon och utanför territorialvat-
tengräns.

2002/03: MJ478 av Jan Emanuel Johansson (s):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att ta bort rekvisitet ”grov vårdslöshet” och således endast kräva ”vårdslöshet” i regelverket om rättsligt ansvar för oljeutsläpp.

2002/03: MJ489 av Maria Wetterstrand m.fl. (mp):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skärpa reglerna för oljeutsläpp.

2002/03: MJ491 av Åsa Torstensson och Jan Andersson (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att vidta åtgärder för att förhindra ”små” oljeutsläpp som sker från land.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skärpt lagstiftning vad gäller fartyg som rengör tankarna till havs.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om krav på märkning av olja som transporteras till havs.

2002/03: N264 av Eva Flyborg m.fl. (fp):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om beräkningsmetoder vid utsläpp.

2002/03: N268 av Kenneth Lantz och Lars Gustafsson (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om naturgasen som en viktig del i arbetet med minskad klimatpå-
verkan.

2002/03: N307 av Sven Gunnar Persson m.fl. (kd):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av bilen på landsbygden och nödvändigheten av att satsa på befintliga bränslealternativ, exempelvis etanolinblandning i bensin-
nen.

2002/03: Sk350 av Viviann Gerdin och Birgitta Sellén (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att målmedvetet arbeta för en övergång till miljövänliga drivmedel genom att göra dem konkurrenskraftiga prismässigt.

2002/03:T460 av Johnny Gylling m.fl. (kd):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att verka för att svavelfri diesel snarast blir standard inom EU.

2002/03:T461 av Lars Gustafsson och Sven Bergström (kd, c):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om undantag från avgasgrav för historiska fordon.

2002/03:T464 av Johnny Gylling m.fl. (kd):

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om återvinning av VOC.

2002/03:T466 av Sven Bergström m.fl. (c):

29. Riksdagen tillkännager för regeringen vad i motionen anförs om att ställa upp ett konkret mål om att senast år 2005 skall minst 10 % av de fordon som säljs vara nollemissionsfordon.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen vad i motionen anförs om att sätta en borte gräns för fossilbränsle drivna fordon.

2002/03:T467 av Annika Qarlsson (c):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om generella undantag från avgaskrav på fordon äldre än 30 år.